

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2018–2021**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Nogová

**Logopedická depistáž u dětí předškolního věku v běžných
mateřských školách na Praze-východ**

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr. Jarmila Klugerová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART-TIME STUDIES

2018–2021

BACHELOR THESIS

Lenka Nogová

**Logopaedic Evaluation of Preschool Children in Common
Nursery Schools of the Prague-East District**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
PaedDr. Jarmila Klugerová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

.....
Lenka Nogová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Jarmile Klugerové, Ph.D., za odborné vedení a cenné poznámky v průběhu psaní této bakalářské práce. Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování všem respondentům za jejich přínos pro výzkumnou část této bakalářské práce.

Anotace

Logopedická prevence je v současné době velmi diskutovaným tématem, a to především z důvodu zhoršující se řečové úrovně dětí. Důvodem by mohly být velmi rozšířené, a i malými dětmi používané, počítače, telefony, tablety a krácení volného času u televize. Špatná výslovnost sebou nese obtíže především pro děti školou povinné. Komunikace je jednou z nejdůležitějších dovedností jedince, která je velmi důležitá při začleňování se do různých sociálních skupin v životě. Proto je velmi důležité těmto problémům předcházet. Tato bakalářská práce je zaměřená na logopedickou depistáž u dětí předškolního věku v běžných mateřských školách. Teoretická část je zaměřena na vývoj řeči, základní logopedické vady a poruchy, postupy logopedické prevence v mateřských školách a postupy při logopedických depistážích v mateřských školách. V praktické části se zaměřujeme na průběh logopedických depistáží a logopedické prevence v praxi ve třech běžných mateřských školách.

Klíčová slova

kompetence učitele, logopedická depistáž, logopedická prevence, logopedické vady, předškolní věk, vývoj řeči

Annotation

Nowadays, the logopaedic prevention is a widely discussed topic. Primarily because of the deteriorated level of children's speech abilities. The reason may be computers, smartphones and tablets – which are widely used by the small children – and spending much time in front of the TV. The wrong pronunciation means difficulties mainly for school children. The communication is one of the most important skills which is very important for an integration into different social groups during the whole life of an individual. Therefore it's very important to prevent these problems. The bachelor's thesis is focused on logopaedic evaluation of preschool children in common nursery schools. The theoretical part is focused on the development of speech, basic logopaedic faults and disorders, methods of logopaedic prevention in nursery schools and working procedure of logopaedic evaluation in nursery schools. The practical part explains the course of logopaedic evaluation and logopaedic prevention in praxis in three common Czech nursery schools.

Keywords

teacher competence, logopaedic evaluation, logopaedic prevention, logopaedic defects, preschool age, speech development

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 ŘEČ A VÝVOJ ŘEČI.....	11
1.1 Ontogenetické roviny řeči.....	12
1.2 Fylogenetický vývoj řeči.....	13
1.2.1 Brocovo a Wernickeovo centrum řeči.....	13
1.2.2 Vývoj dominantních hemisfér.....	13
1.3 Základní anatomicko-fyziologické podmínky.....	14
2 ZÁKLADNÍ LOGOPEDICKÉ VADY A PORUCHY	16
3 LOGOPEDICKÁ PREVENCE A VYŠETŘENÍ PORUCH ŘEČI.....	21
3.1 Instrukce pro vedení orofaciálního vyšetření.....	21
3.2 Vyšetření jazyka.....	22
3.3 Vyšetření zubů, dásní, patra.....	23
3.4 Další vyšetření dutiny ústní a hltanového vchodu.....	24
3.5 Logopedická prevence v praxi v mateřských školách.....	24
4 LOGOPEDICKÁ DEPISTÁŽ	28
4.1 Průběh logopedické depistáže.....	29
4.2 Vyhodnocení logopedické depistáže.....	29
5 KOMPETENCE A AKTIVITY UČITELE PŘI LOGOPEDICKÉ PREVENCI.....	30
5.1 Vzdělávání pedagogů v logopedické problematice.....	31
5.1.1 Odbornost logopedického asistenta.....	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
6 LOGOPEDICKÉ DEPISTÁŽE A LOGOPEDICKÉ PREVENCE NA BĚŽNÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH NA PRAZE-VÝCHOD	33
6.1 Cíl praktické části.....	33
6.2 Metodologie.....	34
6.2.1 Praktická případová studie.....	34
6.2.2 Pozorování.....	34
6.2.3 Rozhovor.....	34

6.3	Výzkumný soubor a oblast šetření	35
7	PŘÍPADOVÉ STUDIE	36
7.1	Případová studie č. 1	36
7.1.1	Rozhovor s učitelkou Z.	39
7.1.2	Rozhovor s rodiči	40
7.1.3	Souhrn	41
7.2	Případová studie č. 2	42
7.2.1	Rozhovor s učitelkou R.	44
7.2.2	Rozhovor s rodiči	46
7.2.3	Souhrn	46
7.3	Případová studie č. 3	47
7.3.1	Rozhovor s učitelkou M.	49
7.3.2	Rozhovor s rodiči	50
7.3.3	Souhrn	51
8	SROVNÁNÍ	52
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	57
	SEZNAM TABULEK.....	59

ÚVOD

V současné době se problematika logopedické prevence u dětí dostává stále více do povědomí široké veřejnosti. Jedná se o velmi diskutované téma, vzhledem ke zhoršující se úrovni řečového vyjadřování dětí. Velký důraz je kladen převážně na mateřské školy, od kterých se očekává, že logopedickou prevencí zajistí a včas odhalí případné obtíže v řečové rovině. Dalo by se říct, že rodiče dokonce na mateřské školy spoléhají, že veškerou práci zastanou za ně. Ač jsou některé mateřské školy na velmi vysoké úrovni, co se týče logopedické prevence, najdou se i takové, které jsou v této oblasti stále dosti průměrné až podprůměrné. Pokud v rámci předškolního vzdělávání v mateřské škole není kladen důraz na logopedickou prevenci a do základní školy nastoupí dítě s obtížemi v řečové rovině, nastává pro něj samotné i pro pedagoga, popřípadě asistenta pedagoga, náročná zkouška. V tomto případě je velmi důležité takové dítě co nejdříve odkázat na logopeda a snažit se mu ulehčit vstup do základní školy, aby nedošlo k úplnému odrazení dítěte od učení a školy celkově. Velmi důležitá je také intenzivní spolupráce s rodiči dítěte.

Tato bakalářská práce je zaměřena na logopedickou depistáž u dětí předškolního věku v běžných mateřských školách. Zaměřujeme se na porovnání třech běžných mateřských škol nacházejících se na Praze-východ. Porovnááme průběh logopedických depistáží a logopedické prevence v praxi a celkový přístup k logopedické problematice.

Cílem empirického šetření je porovnání přístupu a průběhu logopedických depistáží, odbornost a přístup pedagogů k logopedickým depistážím a logopedické prevenci ve třech běžných mateřských školách. Dále analýza třech konkrétních případových studií z běžných mateřských škol. Jsou zde i další cíle, kterými se snažíme poukázat na přetrvávající problémy v logopedické problematice. Bakalářská práce obsahuje dvě části, a to teoretickou a praktickou. V první části práce se zaměřujeme na základní informace o řeči a jejím vývoji, o základních logopedických vadách a poruchách. Dále se zaměřujeme na logopedickou prevenci a vyšetření poruch řeči. Jsou zde popsány také kompetence a postupy učitelů při logopedické prevenci a samotné postupy logopedické prevence a postupy při logopedických depistážích. Druhá část práce je vlastní výzkumná část, která porovnává konkrétní postupy při logopedických depistážích a logopedické prevenci v praxi, dále vzdělání a vzdělávání pedagogů

působících na těchto třech mateřských školách. Také spokojenost rodičů s přístupem k logopedické problematice na jednotlivých mateřských školách. Získávání všech informací probíhalo za pomoci výzkumného šetření provedeného prostřednictvím pozorování, rozhovorů s učiteli a rozhovorů s rodiči.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŘEČ A VÝVOJ ŘEČI

Řeč je nejčastějším zvukovým, artikulovaným projevem člověka, který slouží především ke vzájemnému dorozumívání.

Vývoj řeči se právem považuje za jeden z nejpozoruhodnějších procesů v životě člověka (Bytešníková, 2012, s. 16).

Lidská řeč je určitou formou sdělování a dorozumívání, která je založená na používání slovních, ale i neslovních výrazových prostředků komunikace. Je to schopnost, která je dána pouze člověku a její rozvoj je nedílně spojen s rozvojem myšlení (Dvořák, 1998, s. 147).

„První pokusy o vědecké objasnění fenoménu dětské řeči se začaly objevovat koncem 19. a začátkem 20. století.“ (Průcha, 2011, s. 10)

Vývoj řeči začíná v prenatálním věku, již dlouho před narozením plod vnímá tlukot matčina srdce, ale i další různé zvuky z okolního světa, jako je hudba, rytmus, melodie, to vše vnímá přes břišní stěnu. Poté přichází první postnatální období a tím je období křiku. Po narození dítě většinou pláče, ale někdy také kýchne, tím jsou do funkce uvedeny plíce. Novorozenec má také vrozenou schopnost odlišit lidskou řeč od jiných zvuků. Dalším krokem je pudové žvatlání, které není cíleným, nýbrž náhodným projevem malých kojenců. Jde o náhodné nastavení mluvidel současně s tvořením hlasu. Nejčastěji obsahuje hlásky P, B, M, T a D, tyto hlásky se tvoří pomocí rtů a nekomplikovanými pohyby jazyka. Pudové žvatlání přechází ve žvatlání napodobivé, kdy dochází ke zdokonalování vnímání a schopnosti používat svaly obličeje, rozšiřuje se škála a kombinace slabik, které se začínají stále více podobat slovům. Dítě také začíná řeči rozumět a reagovat na ni. Dalším velkým mezníkem jsou první slova, která se objevují v období, kdy dítě začíná chodit. Souvisí to s dozráváním nervových drah. Mluvení je závislé na pohybových schopnostech. První věta bývá kombinací jednoduchých slov a přírodních zvuků. Slovní zásoba se postupně rozšiřuje, přibývá slov, kterým dítě rozumí, převládá pasivní slovní zásoba nad aktivní slovní zásobou (Kutálková, 2011, s. 14).

„Od 5. čtvrtletí života přibude do půldruhého roku na 50 výrazů. Kolem druhého roku je jich už na 400; potom jich přibývá velmi rychle. Zásoba slovní roste nerovnoměrně a u různých dětí nesterjně.“ (Sovák, 1986, s. 78)

Mezi třetím a čtvrtým rokem přichází období otázek, které je velmi náročné. Neustále kladené otázky nevedou ani tak k rozšíření slovní zásoby nebo znalostí, jako spíše ke snaze si povídat a tím zkoušet sociální funkci řeči. Toto období je velmi důležité. Věk dítěte, kdy se začínáme zajímat o řeč dítěte, je zhruba od tří let věku. Pokud ovšem dítě nemá slyšitelné či viditelné obtíže a je mu rozumět, stačí, když se začneme zajímat o výslovnost až po čtvrtém roce.

1.1 Ontogenetické roviny řeči

Vývoj řeči se právem považuje za jeden z nejpozoruhodnějších procesů v životě člověka.

Rozlišujeme 4 ontogenetické roviny řeči.

První rovinou je rovina fonematicko-fonologická (zvuková) – spočívá ve vytváření a fixaci jednotlivých hlásek. Důležitým diagnostickým momentem v této rovině řeči je období mezi 6.–9. měsícem života dítěte, kdy dochází k přechodu z pudového žvatlání, které probíhá bez sluchové kontroly, na žvatlání napodobivé, které je již sluchově kontrolováno. V tomto období je možné vyloučit sluchové vady.

Druhá rovina je lexikálně-sémantická (slovní zásoba) – slovní zásoba se vytváří již kolem 10. měsíce věku dítěte, a to v pasivní formě. Význam slova dostávají do 5. roku dítěte, kdy je slovní zásoba aktivně používána a dítě je schopno se vyjadřovat.

Třetí rovinou je rovina morfologicko-syntaktická (gramatická) – v této rovině dochází k osvojování a používání slovních druhů a gramatických pravidel. Jedná se o období mezi 1. a 4. rokem života. Pokud dítě i po tomto období nepoužívá správně slovní druhy a nedrží se gramatických pravidel, tak v tomto případě již mluvíme o dysgramatismech.

Čtvrtou rovinou je rovina pragmatická (psychologická) – dítě mezi 2. a 3. rokem života již chápe roli komunikačního partnera a je schopno reagovat dle dané situace. Pokud je tato rovina narušena, je možné tento problém přisuzovat nějaké poruše autistického spektra (Kurz pro logopedické asistenty),

1.2 **Fylogenetický vývoj řeči**

Fylogeneze lidské řeči je vývoj lidské řeči od počátku až do dnešní doby. Nelze přesně říct, kdy lidská mluva začala, kde jsou její počátky. Stejně tak je tomu i u kojenců, kdy není přesně dáno, kdy řeč začíná, protože první hlasový projev může, avšak nemusí znamenat začátek mluvy. Schopnost vývoje řeči má každé dítě vrozenou, může se dokonale naučit kterýkoliv jazyk existující na zeměkouli stejně jako svůj mateřský jazyk.

O fylogenetickém vývoji neexistují žádné údaje, které bychom mohly považovat za spolehlivé. Veškeré dosavadní znalosti vznikly na základě paleoantropologů, archeologů a srovnávacích anatomů, tedy spíše na základě logických dedukcí a domněnek.

Při vývoji člověka a jeho komunikačních schopností mají podstatný význam některé skutečnosti, jako vzpřímená chůze, užívání kamenných nástrojů, používání ohně, pohřbívání zemřelých, výtvarné projevy a zemědělství.

Dle odborníků je zřejmé, že pro vlastní vývoj řeči byly důležité dva předpoklady, a to změny v anatomickém utváření hlasového a mluvního ústrojí a rozvoj mozkových struktur.

Jiné formování hlavy znamenalo změny v dutině ústní, a to změny jazyka, hltanu a posun hrtanu směrem dolů. Tyto změny v horní části polykacích a dýchacích cest vytvořily příznivé předpoklady pro tvorbu hlásek. Druhým, a zřejmě tím rozhodujícím, předpokladem byl samotný nárůst mozku současně s rozvojem jeho funkcí (Kejklíčková, 2016, s. 26).

1.2.1 **Brocovo a Wernickeovo centrum řeči**

Velmi důležitá byla diferenciací mozkových hemisfér s kvalitativními odlišnostmi, vývoj mozkové kůry a zprohýbání a také vývin nových center, která jsou pro řeč nepostradatelná. Sídlo expresivní složky řeči se nachází v Brocově centru. Sídlo receptivní složky je v centru Wernickeovu (Kejklíčková, 2016, s. 27).

1.2.2 **Vývoj dominantních hemisfér**

S rozvojem řeči bezpochyby souvisí i vývoj dominantní hemisféry. Kromě anatomických změn hlasového traktu, rozvoje mozku a mluvidel se ve fylogenezi řeči uplatňuje zřejmě i genetická výbava. Dle zjištění vyplývá, že určitá oblast chromozomu 7

má určitou souvislost se schopností dítěte zvládnout řeč. Pokud je tento gen porušen, dochází k narušení vývoje řeči, tato porucha je dědičná.

Z fylogenetického hlediska je možné řeč považovat za velmi mladou lidskou schopnost, geneticky ještě nedokonale zajištěnou, proto je velmi náchylná k poruchám (Kejklíčková, 2016, s. 27).

1.3 Základní anatomicko-fyziologické podmínky

Dech

Pro splnění správného rozvoje řeči je potřeba splnění několika anatomicko-fyziologických podmínek, jednou je i dýchání. Dýchání musí být dostatečně hluboké a nosem. Dále správná klidová poloha jazyka při dýchání – zuby u sebe, jazyk se celou horní plochou dotýká horního patra, špička jazyka je za dolními zuby. Velmi důležité je také hospodaření s dechem – schopnost říkat různé dlouhé celky (věty, verše, zpěv), aniž by dítěti na nevhodném místě došel dech (Kutálková, 2011, s. 15).

Tvorba hlasu

Hlasová hygiena je velmi důležitá, především používání přiměřené hlasitosti. Tvrdý a měkký hlasový začátek (zvuk se obtížně popisuje, ale můžeme použít např. rozdíl mezi vzteklým, tvrdě začínajícím pláčem a unaveným broukáním). Tvrdý hlasový začátek není k hlasivkám šetrný a jeho výskyt signalizuje potíže, nepohodu, negaci.

Schopnost regulovat sílu hlasu (šepot, tichý hlas, silný hlas) a výšku hlasu (Kutálková, 2011, s. 15).

Artikulace

Zde je důležitých více aspektů, aby jedinec mohl dobře artikulovat. Je důležité, aby neměl přirostlou podjazykovou uzdičku, která blokuje pohyby jazyka. Poznáme to podle toho, že při vypláznutí se na konci jazyka netvoří špička, ale srdíčko.

Dalším problémem u správné artikulace je velikost a pohyblivost jazyka, tvar zubů, ten sice není pro artikulaci rozhodující, ale může ji negativně ovlivnit. Velice důležitý je správný tonus orofaciálního svalového systému, což znamená správné napnutí svalů v obličeji (Kutálková, 2011, s. 15).

Smyslové vnímání

Sluch – kontrola zvukovodu, zda není ucpaný mazovou zátkou, která může způsobovat dočasnou poruchu sluchu. Prevence zánětu středouší, sledování adenoidní vegetace, což je zvětšení nosních mandlí. Dále dbáme na vyhýbaní se dlouhodobé vysoké hladině hlasitosti, která způsobuje též poruchu sluchu a správného rozvoje funkce ucha a sluchového vnímání (Kutálková, 2011, s. 16).

Centrální nervový systém

Zpracování a zapamatování smyslových podnětů (sluch, zrak, hmat, chuť a čich). Soustředění se během vývoje mění, ovšem dá se velmi ovlivnit výchovou. Napodobovací reflex je základem učení v předškolním věku. Pravolevá orientace souvisí s postupným dozráváním mozku (Kutálková, 2011, s. 17).

Motorika a pohybová koordinace

Velmi důležitá je jak jemná motorika, tak i hrubá motorika, jde o koordinované cílené a kontrolované pohyby celého těla. Koordinace ruky a oka je velmi důležitá pro všechny manuální činnosti (Kutálková, 2011, s. 18).

2 ZÁKLADNÍ LOGOPEDICKÉ VADY A PORUCHY

Poruchou řeči nazýváme výraznou odchylku ve zvukové podobě řeči. A to buď poruchu jako celku, nebo jen nějaké části. Dále můžeme za poruchu považovat neschopnost správně mluvu používat, nebo neschopnost řeči rozumět.

Poruch řeči existuje celá řada, od lehkých (například patlavost) po obtížnější (breptavost a koktavost) až po ty velice závažné. Stupeň závažnosti je dán tím, jak je složité zmírnit či odstranit poruchu, ale také tím, jaký dopad má porucha na jedince samotného.

Nejčastějšími poruchami jsou poruchy mluvené řeči a vady výslovnosti.

Významnou roli při vzniku řečových poruch hraje především jejich vývoj, který může být různými způsoby narušen. Pokud je vývoj pomalejší a dítě nezvládá věci, co by již zvládat mělo, mluvíme v tomto případě o opožděném vývoji řeči (Kejklíčková, 2016, s. 39).

Opožděný vývoj řeči

Opožděný vývoj řeči může být při poruchách sluchu, při poruše mluvidel, nebo poruše intelektu, ale také při poruchách jemné motoriky.

Opožděný vývoj řeči se charakterizuje z několika hledisek:

- podle průběhu vývoje řeči:
 - prostý – za opožděný vývoj prostý je považováno, když má dítě kolem 3. roku velmi malou slovní zásobu a těžkou patlavost, i přesto, že podrobné vyšetření neprokázalo žádné narušení sluchu, zraku, není narušena ani jemná motorika a nemá snížený intelekt,
 - omezený – objevuje se například při mentální retardaci nebo při poruchách sluchu. Při opožděném vývoji řeči omezeném je narušené rozumění řeči,
 - přerušovaný – o přerušovaném vývoji řeči mluvíme tehdy, pokud je řeč a dorozumívání narušeno, i když předtím bylo vše v pořádku. Může být způsobeno nějakým úrazem nebo nádorovým onemocněním,
 - scestný – o opožděném vývoji scestném mluvíme tehdy, pokud je odchylka od normy jen v některé úrovni řeči (Kurz pro logopedické asistenty),

- podle věkového hlediska:
 - fyziologická nemluvnost – dítě nemá potřebu komunikovat do 1 roku věku,
 - prodloužená fyziologická nemluvnost – dítě nemá potřebu komunikovat až do 3 let
 - nemluvnost patologická –spadá již do vývojových poruch řeči a je většinou přidružena k jiné poruše ().

Dále se objevují poruchy řeči při onemocnění centrální nervové soustavy. Do této skupiny patří řada poruch, které jsou způsobeny narušenou recepcí nebo zpracováním řečového signálu v mozku. Dále také poraněním mozku nebo také jeho toxickým postižením.

Do této skupiny patří:

- **afázie** – afázie je ztráta již nabyté schopnosti komunikace, jedná se o poruchu získanou. Projevuje se neschopností tvořit řeč, nebo řeči rozumět (Kejklíčková, 2016, s. 48),
- **vývojová dysfázie** – jedná se o poruchu řeči, která ještě není vzhledem k věku plně rozvinuta. Vývojová dysfázie označuje poruchu vývoje řeči způsobenou difúzním postižením mozku a zahrnuje obě řečová centra (Kejklíčková, 2016, s. 54),
- **vývojová dysartrie** – „ *Dysartrie je souborné označení pro poruchu mluvy, která je způsobena vadnou koordinací mluvního procesu na základě organického poškození mozku.*“ (Kejklíčková, 2016, s. 66) Nejde jen o jednoduchou poruchu výslovnosti, ale o narušené mluvení a vyslovování.
- **fetální alkoholový syndrom** – fetální alkoholový syndrom se projevuje souborem poruch jak tělesných, tak mentálních a je způsoben nadměrným požíváním alkoholu v těhotenství (Kejklíčková, 2016, s. 71),
- **poruchy vývoje řeči při dětské mozkové obrně** – jedná se o určité poškození mozku, které je způsobeno nedostatkem kyslíku v těhotenství, při porodu, nebo v prvních měsících života dítěte a na základě tohoto poškození se opoždí jak pohybový vývoj, tak i vývoj řeči (Kejklíčková, 2016, s. 71).

Jedny z nejběžnějších poruch jsou poruchy plynulosti řeči, mezi které patří kóktavost a breptavost. Zdravý jedinec má určité tempo řeči, rytmus a intonaci, řeč je

přirozeně plynulá. Pokud je ovšem tempo řeči příliš rychlé, řeč není srozumitelná, není přesná artikulace, nebo je mluva překotná, tak v tu chvíli mluvíme o breptavosti (Kejklíčková, 2016, s. 90).

Breptavost

Je to porucha tempa a rytmu řeči. Vyznačuje se velmi rychlou mluvou, která je překotná s častým přeříkáním, nedbalou artikulací, komolením slov a někdy i polykání části slov. Breptavý si svou vadu neuvědomuje, většinou si ji ani nevšimne, nijak ho neomezuje, tudíž ani nemá obavy z mluvení. Problém s breptavým má spíše okolí, které mnohdy jeho mluvě nerozumí. Pro nápravu není tato porucha nijak náročná, největší problém je s tím, aby se podařilo breptavého přesvědčit o tom, že jeho mluva je příliš rychlá, a že je důležité napořád tempo zpomalit. Hlavním cílem terapie je již zmíněné zmírnění tempa a podpora jasné a zřetelné výslovnosti jednotlivých hlásek. Tím samozřejmě postupně ke zpomalení tempa dochází. Dobré je provádět různá relaxační a dechová cvičení, u kterých se dítě zklidní.

Prognóza breptavosti je celkem dobrá. Nejvíce záleží na správné diagnostice a včasné a cílené práce s breptavým (Kejklíčková, 2016, s. 108).

Mnohem závažnější poruchou plynulosti řeči je již zmíněná koktavost. Pokud je mluva křečovitá, pak často jedinec opakuje hlásky nebo slabiky. Mluva je doprovázena zvláštními stahy svalů v obličeji, různými pohyby, jedná se s největší pravděpodobností právě o koktavost. Obě vady, jak breptavost, tak i koktavost, nejsou u dětí i dospělých nic ojedinělého, je důležité jim věnovat potřebnou péči.

Koktavost

Je poruchou plynulosti řeči, která je způsobena nadměrnou aktivitou až křečí artikulačního a někdy i respiračního a fonačního svalstva. Oproti breptavosti je koktavost brána jako závažnější porucha, která téměř bez výjimky postiženého nějak omezuje a většinou negativně ovlivňuje. Koktavost se objevuje většinou mezi třetím a pátým rokem a významnou roli při vzniku hraje okolní prostředí, většinou rodina. Momentem, který koktavost vyvolá, bývá nějaký traumatizující zážitek. Je ale jasně dáno, že koktavost vzniká pouze při vrozené predispozici, která může být různého stupně. Vyvolávajícím zážitkem může být jak silné psychické trauma, tak i například pozitivní překvapení, veliká radost z něčeho. Odborníci z foniatrických a logopedických pracovišť udávají, že nejčastější příčiny vzniku koktavosti jsou nepříznivé poměry v rodině, změna

komunikačního prostředí, narození mladšího sourozence, změna bydliště, přechodné odloučení dítěte.

Při psychickém úrazu jsou následující příčiny: napadení zvířetem, hospitalizace dítěte, úmrtí v rodině, autonehoda, pád z výšky, rozbalení dárku pod stromečkem.

Nejvýrazněji se koktavost projevuje v samostatné běžné mluvě. Méně častá je při přednášení naučených básniček, šeptání nebo zpěvu písniček. Naopak se koktavost zhoršuje při duševním napětí, při vystoupení před publikem a trémě (Kejklíčková, 2016, s. 90).

Podle příznaků v mluvě koktavost členíme na:

- tonická forma koktavosti – tato forma se projevuje značným tlakem a důrazem na první hlásku. Tento tlak může být tak silný, že k vyslovení daného slova ani nedojde,
- klonická forma koktavosti – projevuje se několikanásobným opakováním slabik, většinou na začátku slov. U těžších forem koktavosti se opakování může stávat i uprostřed slov,
- tonoklonická forma koktavosti – tato forma se objevuje nejčastěji. Jedná se o spojení výše uvedených forem koktavosti, ke kterým se v některých případech můžou přidat ještě další projevy jako jsou:
 - souhyby – jedná se o mimovolní doprovodné pohyby, jako třeba mrkání, mlaskání nebo jiné,
 - součiny – jsou mimovolní pohyby končetin, hlavy, trupu. U zvláště těžkých případů se může jednat o pohyby celého těla,
 - Fröschelsův symptom – lze ho pozorovat u těžkých forem koktavosti. Jedná se o roztahování a stahování nosního chřípí v určitém rytmu mluvy (Kejklíčková, 2016, s. 93).

Koktavost má na psychiku jedince značný dopad, který může dojít až tak daleko, že se vyvine strach z mluvení, tzv. logofobie (sociální fobie, parciální nebo totální útlum verbalizace ze strachu z mluvení) (Dvořák, 1998, s. 94).

Léčba koktavosti musí být komplexní, její úspěch je hodně závislý na tom, jak dlouho již porucha trvá. U dětí je možné koktavost vyléčit úplně, u dospělých to tak jisté není, každopádně je velmi důležité udržovat dobrou spolupráci, trpělivost a součinnost

nejen pacienta, ale i jeho okolí. Komplexní léčba zahrnuje medikamentózní terapii, psychoterapii a cvičnou terapii (Kejklíčková, 2016, s. 91).

Další poruchou je porucha artikulace neboli článkování mluvy.

Patlavost

Patlavost nebo také dyslálie je porucha výslovnosti jednotlivých hlásek. Většinou se jedná o poruchu funkční, někdy také organickou, způsobenou poruchou mluvidel. Jedná se o nesprávné vyslovování jedné, více, nebo většiny hlásek. Dítě hlásky buď vynechává, nebo si je zaměňuje, nebo vyslovuje špatně. Výskyt patlavosti je poměrně častý.

Mezi příčiny patří dědičnost, nesprávný mluvní vzor, malá pozornost, zanedbanost. Sekundární vadu výslovnosti mohou způsobovat také poruchy sluchu, zraku, poruchy CNS nebo vlivy prostředí (Kejklíčková, 2016, s. 117).

Léčba patlavosti je především cvičnou formou, jde o různá cvičení, která pomohou dítěti správně vyvozovat, procvičovat a fixovat hlásky.

Vývoj dětské řeči ne vždy postupuje správně, a tak jak by měl. Stále více přibývá dětí s určitou poruchou řeči, ať už se jedná o poruchy lehčí jako je patlavost nebo breptavost, nebo ty těžší až závažné. Jejich přesné dělení, terapie a diagnostika vyžadují dokonalou znalost problematiky a samozřejmou spolupráci více odborníků (Kejklíčková, 2016, s. 119).

3 LOGOPEDICKÁ PREVENCE A VYŠETŘENÍ PORUCH ŘEČI

Základ logopedické prevence tvoří citový a citlivý přístup k dítěti a také správný mluvní vzor. Dítě by kolem sebe mělo mít správné mluvní vzory, které nejsou nijak zbarvené a upravené. Komunikace s dítětem by měla být přiměřená jeho věku a duševnímu vývoji. Velmi často bývá podceňována výchova velice malých dětí. Vše, co dítě zažívá již od narození, vše, co na něj působí, má svůj určitý význam. Velice důležitá je podpora, důvěra a dostatek času, který dítěti věnujeme. Je důležité se s dítětem bavit o zážitcích, které prožijeme, jelikož vytváření radostí z maličností děti obohacuje.

Dalším preventivním faktorem před vznikem logopedických vad je kojení, které příznivě ovlivňuje vývoj řeči zvukovým i hmatovým kontaktem s matkou.

Úzce spjata s řečí je také mimika, dítě pozoruje řeč, mimiku, tón hlasu a celkové vyjadřování dospělých, a proto je důležité, aby si dospělí dávali pozor a na dítě mluvili klidně, srozumitelně a s odpovídající mimikou.

Velmi důležité je podporovat u dětí chuť k mluvení, můžeme využívat vhodné podněty nebo situace a věci, které dítě zaujaly nebo se mu líbí (Kejklíčková, 2016, s. 129).

3.1 Instrukce pro vedení orofaciálního vyšetření

Pro posouzení, zda není nijak narušen vývoj mluvy je nutné ověřit anatomický a funkční stav mluvidel. K tomu potřebujeme podrobné orofaciální vyšetření.

Ke správnému orofaciálnímu vyšetření je potřeba připravit pomůcky: rukavice, vyšetřovací světlo, inhibitor jazyka, zrcadlo, stopky, jídlo a pití dle výběru, screeningový protokol pro orofaciální vyšetření a vyšetření sluchu.

Dítě musí při vyšetření sedět v úrovni vašich očí. První se pozoruje obecná symetrie obličeje a vzhled částí obličeje. Dále je potřeba sledovat posed, dýchání, gestikulaci, pohyby končetin, držení hlavy a celého těla (Kejklíčková, 2016, s. 130).

Význam vyšetření – různé asymetrie jako jsou náznaky poklesu oka, koutku úst, nebo tváře mohou signalizovat neurologický problém, unilaterální parézu nebo paralýzu

tváře. Důležité je sledovat dýchání dítěte. Klíční i žeberní dýchání je charakterizováno zvedáním ramen při každém nádechu. Což může být spojeno se zvýšenou aktivitou krčního svalstva, to může vést k negativnímu ovlivňování fonace, nebo k hlasovým problémům. Neadekvátní dýchání nebo nepravidelné vzorce dýchání mohou způsobovat řečovou prozódii, nebo mohou mít také negativní vliv na kvalitu hlasu. Dalším problémem je dýchání s otevřenými ústy. Když se toto zjistí, musí se zkontrolovat průchodnost nosu při vyšetření na ORL. Dále sledujeme rty dítěte v klidu a je důležité zaznamenat každou jizvu a nepravidelnost či zbarvení (Kejklíčková, 2016, s. 131).

Další postup – cílené vyšetření – při tomto vyšetření je důležité sledovat sílu rtů a rozsah pohybu v daných úkolech: zakulatit a sraštit ret, usmát se, protáhnout rty, ukázat zuby, střídání úsměvu a zakulacení rtů, otevřít rty do široka, silně rty zavřít a nafouknout tváře, skousnout spodní ret, vyslovovat puh-puh-puh.

Vyhodnocení – při indikaci nějakého neurologického problému může mít jedinec obtíže při používání rtů, jako je neschopnost rty sešpulit, semknout, prodloužit rty symetricky nebo rty sevřít a udržet vzduch. Dalším problémem může být porucha velofaryngeálního uzávěru. Při této poruše pozorujeme kroucení rtů na jednu stranu, kdy dochází k dominantnosti jedné strany, nebo neschopnost udržet intraorální přetlak, kdy dochází k úniku vzduchu přes povolené rty, nebo nosem. Problémy ve špatné koordinaci motoriky při špulení rtů, nebo při úsměvu, či nafouknutí tváří mohou signalizovat přítomnost apraxie (Kejklíčková, 2016, s. 131–132).

3.2 Vyšetření jazyka

Při vyšetření jazyka dítěte sledujeme vzhled, kdy zaznamenáme veškeré nepravidelnosti nebo odlišnosti zbarvení jazyka. Také je důležité sledovat obratnost jazyka a sílu při úkolech, které dítě zvládne, když mu jsou předvedeny a dítě je požádáno, aby tyto úkoly napodobilo. Vyplázlo jazyk, co nejdále to jde, tlačilo proti špičce jazyka, snažilo se špičkou jazyka dotknout nosu, snažilo se dotknout špičkou jazyka brady, hýbalo špičkou jazyka ze strany na stranu, dalo jazyk na tvář uvnitř úst a tlačilo tvář ven na obě strany, umístilo špičku jazyka za zuby a potom klouzalo zpět přes vrchní tvrdé patro (Kejklíčková, 2016, s. 132).

Vyhodnocení – při vyšetření mohou mít jakékoliv odchylky od normy význam pro další specifikaci, jako jsou různé neurologické poruchy, metabolické odchylky, nebo onemocnění v rámci ORL. Dalším problémem může být přirostlá, nebo kratší podjazyková uzdička. Toto omezení může u dítěte redukovat snahu o výslovnost některých hlásek, u kterých je potřeba zvednutí jazyka. Dítě s tímto problémem nedokáže udělat specifický kontakt mezi jazykem a patrem, aby hlásky vyslovilo. Je možné, že bude potřebovat uvolnění špičky jazyka přestřížením podjazykové uzdičky lékařem (Kejklíčková, 2016, s. 132).

3.3 Vyšetření zubů, dásní, patra

Je důležité sledovat obecné podmínky zubů a dásní. Všimnout si všech zubních pomůcek nebo protéz. Také je důležité sledovat seřazení zubů do řady nebo dentální okluzi.

Vše můžeme sledovat při jednoduchých úkonech. Otevření úst do široka, umístění špičky jazyka kolem zubů na jednu stranu a odtáhnutí tváře, skousnutí zubů a sledování, zda jsou seřazeny zuby stejně na horním i dolním patře. Otevřený skus může vzniknout, když dítě má skousnuté zuby a objeví se prostor mezi zuby. Předkus, když přední horní zuby výrazně překrývají přední spodní zuby. Horizontální projekce horních řezáků před spodními řezáky, spodní předkus, kdy přední dolní zuby výrazně překrývají přední horní zuby (Kejklíčková, 2016, s. 133).

Vyhodnocení – změna barvy zubů může být způsobena špatnou hygienou, špatnou výživou nebo také léky a zdravotními problémy. Špatně vyvinuté nebo nějak znetvořené zuby mohou být spojeny se zdravotními obtížemi nebo různými syndromy

Křivě rostoucí zuby nebo také zuby chybějící mohou být také spojeny s různými kraniofaciálními anomáliemi nebo syndromy. Špatné řazení zubů nebo anomálie mohou ovlivňovat artikulaci. Otevřený skus může být spojen s vyplazováním jazyka nebo tahem jazyka. Zbarvení nebo zesvětlení může být známkou patrové fistuly nebo rozštěpu. Tvar patrového oblouku se hodně liší, ale je důležité, že úzké nebo nízké patro může způsobovat artikulační kontakty složitější pro výslovnost zvuků. Extrémně vysoké úzké patro může být spojeno s vyplazováním jazyka a výslovností hlásek (Kejklíčková, 2016, s. 133–134).

3.4 Další vyšetření dutiny ústní a hltanového vchodu

Pozorujeme měkké patro, uvulu, patrové oblouky a mandle. Je nutné posoudit velofaryngeální mechanismy během následujících úkolů. Nechat dítě, aby po nejdelší možnou dobu drželo hlásku A, je důležité sledovat symetrické zvedání uvuly a ke středu směřující pohyby patrových oblouků během fonace. Dále říkání hlásky A-A-A silou, zde sledujeme, jak se symetricky zvedá a klesá uvula během fonace. Nechat dítě držet hlásku U a jemně zmáčknot a uvolnit nos, hlas by se neměl nijak měnit. Zkusit se dotknout špátlí zadní stěny hltanu, při takovém podráždění se objeví dávivý reflex, kdy se zvedne patro a patrové oblouky (Kejklíčková, 2016, s. 134).

Vyhodnocení – zdvojená uvula může být spojena s rozštěpem nebo velofaryngeální insuficiencí. Asymetrie patrových oblouků může znamenat neurologickou poruchu. Změna hlasové kvality při ucpání a uvolnění nosu může znamenat poruchu velofaryngeálního uzávěru. Další poruchou mohou být zvětšené mandle, které jsou u dětí běžnou poruchou a většinou nemají vliv na dětskou mluvu. Ovšem mohou způsobovat polykací obtíže, je důležitá návštěva ORL. Slabý nebo úplně chybějící dávivý reflex může být spojen s neurologickým poškozením (Kejklíčková, 2016, s. 134–135).

3.5 Logopedická prevence v praxi v mateřských školách

Logopedická prevence je nejdůležitější a nejpotřebnější právě v předškolním období.

Logopedická prevence probíhá již na většině mateřských škol. Provádí ji buď učitelky, které mají kurz logopedického asistenta, nebo je v mateřské škole přítomen přímo logoped.

Logopedická péče v mateřských školách je často poskytována učiteli s logopedickou kvalifikací pracujícími v mateřských školách. Také funguje spolupráce s dalšími logopedickými pracovišti. Vyvinutý systém specializovaných tříd mateřské školy pro děti s poruchami řeči poskytuje individuální a skupinovou terapii ve třídách se

sníženým počtem dětí (až 14 dětí), které jsou často vedeny klinickým logopedem nebo logopedem z SPC. (Neubauer,2016,s.34)

Přítomnost logopeda v mateřské škole je obrovskou výhodou jak pro rodiče, kteří nemusí nikam dojíždět, brát si volno v zaměstnání a mohou být v pravidelném kontaktu s logopedem, tak pro dítě, kdy je hlavní výhodou individuální přístup k dítěti v prostředí, které zná a je na něho zvyklé. Komunikuje s člověkem, kterého zná, jelikož logopeda v mateřské škole vídá. Velkou výhodou je také úzká spolupráce logopeda s učitelem přímo v prostorách mateřské školy, kde mohou společně diskutovat a probírat konkrétní postupy a způsoby rozvíjení komunikačních schopností u daného dítěte. Logoped může pravidelně učitelům i rodičům zprostředkovat a vysvětlovat zprávy a doporučení odborníků, kteří se spolupodílejí na diagnostikování a terapii dítěte s narušenou komunikační schopností (Lipnická, 2013, s. 10).

Logoped se zabývá individuálními řečovými schopnostmi dítěte, aby bylo schopné a způsobilé používat jazyk jako systém při komunikaci ve všech čtyřech jazykových rovinách. Logoped se nezaměřuje pouze na výslovnost dětí nebo izolované poruchy řeči, ale pomáhá dítěti překonávat bariéry v obou podobách jazyka, jak v mluvené, tak i v psané řeči. Postupně rozvíjí schopnosti dítěte od mluvení ke komunikaci, od individuálního porozumění k sociálnímu porozumění (Lipnická, 2013, s. 11).

Pro správný rozvoj řeči ve všech rovinách je potřeba rozvíjet:

- zrakové vnímání, oční pohyby, zrakové rozlišování a paměť,
- sluchové vnímání, paměť a rozlišování, po 5. roce fonemický sluch,
- hmatové vnímání, paměť a rozlišování,
- hrubou motoriku a koordinaci pohybu celého těla, nápodobu pohybu,
- jemnou motoriku a obratnost rukou,
- kresbu, fantazii, grafomotoriku (sledovat vývoj laterality),
- správné dýchání, plynulost projevu, rytmus,
- spontánní komunikaci, gramatickou správnost projevu, jazykový cit,
- dějovou posloupnost,
- časoprostorovou orientaci a pravolevou orientaci,
- porozumění a praktické využití řeči,
- slovní zásobu,

- hlasovou hygienu,
- pozornost a soustředění, dokončení úkolu.

Logopedickou prevenci rozdělujeme na primární, sekundární a terciární.

Primární logopedická prevence je předcházení ohrožujícím situacím v celé sledované populaci. Můžeme ji rozdělit na nescifickou a specifickou. Nescifická všeobecně podporuje žádoucí formy chování a specifická je zaměřena proti konkrétnímu riziku (Škodová, Jedlička, 2007, s. 42).

Sekundární logopedická prevence se již nezabývá celou populací, ale zaměřuje na konkrétní rizikovou skupinu zvláště ohroženou negativním jevem. Může se jednat o děti s vývojovou neplynulostí řeči, u nichž existuje zvýšené riziko vzniku počínající koktavosti (Škodová, Jedlička, 2007, s. 42).

Terciární logopedická prevence se zaměřuje na konkrétní osoby, u kterých se již narušená komunikační schopnost projevila a snaží se předejít dalším negativním výsledkům a zhoršování narušené komunikační schopnosti (Škodová, Jedlička, 2007, s. 42).

Logopedická prevence probíhá v mateřských školách formou her a zábavných cvičení. V mateřských školách bývá často nazývána jako logopedická chvilka, kterou učitelky zařazují většinou v dopoledních hodinách v komunitním kruhu. Každá mateřská škola se řídí Rámcovým vzdělávacím programem, kde jsou přesně dané požadavky na děti předškolního věku v oblasti řečové projevu dítěte před vstupem do základní školy.

Logopedická prevence může probíhat skupinově, nebo také individuálně, ovšem v běžných mateřských školách není prostor pro individuální logopedickou prevenci, a proto probíhá většinou v celé skupině dětí.

Logopedická prevence probíhá různě, každá učitelka ji přizpůsobí věku dětí a schopnostem dětí. Ovšem postup zařazování činností bývá podobný. Většinou se začíná otevřením okna, vysmrkáním dětí a rozdýcháním, poté procvičení motoriky mluvidel, gymnastika mluvidel a jazyka. Po tomto rozcvičení se přechází k procvičení hlasivek a práci s dechem. Dále se zařazují konkrétní logopedické hry, které jsou čistě na fantazii a zkušenostech konkrétní učitelky.

Na konci předškolní období by mělo dítě zvládat správnou výslovnost, ovládat tempo řeči, intonaci řeči a také ovládat dech. Dítě by mělo umět pojmenovat věci, které

ho obklopují, také by mělo zvládat vyprávět krátký příběh o tom, co zažilo, co se mu líbí, co má rádo ve smysluplných větách. Předškolní dítě by mělo být schopno vést rozhovor, dokázat vyslechnout a počkat, až druhý domluví, sluchově rozlišovat začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech, dokázat se zeptat na slova, kterým nerozumí. Dále také napsat své jméno, některá písmena a číslice (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017, s. 18).

4 LOGOPEDICKÁ DEPISTÁŽ

V logopedickém slovníku je depistáž vysvětlena jako „*aktivní vyhledávání jedinců (v celé populaci nebo ve vybraných skupinách) zdravotně ohrožených, s vadou nebo poruchou v časných stádiích jednoduchými vyšetřovacími metodami*“ (Dvořák, 1998, s. 37).

U tohoto vysvětlení pojmu je odkaz na pojem skrínink, anglicky screening, který: „*Značí prověrku (monitoring), metodu hromadného vyšetření („třídícího vyšetření“); sběr informací o výskytu určitého jevu (vadné výslovnosti, školní nezralosti, aj.)*“ (Dvořák, 1998, s. 151).

V mateřských školách je depistáž prováděna většinou na začátku školního roku. Jejím cílem je zjištění stavu řeči a úrovně výslovnosti u dětí. Při tomto zjišťování mohou být podchyceny prvotní řečové obtíže dítěte.

V mateřských školách může provádět depistáž školský, nebo klinický logoped, ale také učitelka, která má certifikát z kurzu logopedického asistenta.

Učitelky mohou vytipovat děti, u kterých mají pocit, že není řeč úplně v pořádku, nebo dají přihlašovací dotazník zákonným zástupcům a ti se rozhodnou, zda depistáž chtějí, nebo nikoli. Pokud zákonný zástupce souhlasí s logopedickou depistáží, musí podepsat souhlas, bez souhlasu není možné logopedickou depistáž u dítěte provést. Další možností je samotná přítomnost zákonného zástupce při depistáži. To ovšem záleží na mateřské škole a konkrétním logopedovi.

Každá mateřská škola by měla pro logopeda zajistit adekvátní podmínky pro práci. Logoped potřebuje oddělený prostor, kde je klid a může se dítěti věnovat. Mateřská škola může dát k dispozici logopedické pomůcky, knihy, obrázky a hračky. To ovšem záleží na dohodě s konkrétním logopedem, někdy si někteří logopedi nosí veškeré pomůcky potřebné k depistáži s sebou.

Před příchodem logopeda před samotnou depistáží je dobré, aby učitelka zaznamenala poznatky, které u dětí vyzorovala a také je dobré, aby k záznamům připsala, pokud má dítě obtíže v hrubé nebo jemné motorice. Samozřejmě po předchozí domluvě s konkrétním logopedem, zda k vyšetření tyto poznatky chce využít, či nikoli.

4.1 Průběh logopedické depistáže

Provádět logopedickou depistáž je ideální u dětí okolo 5–6 roku, kdy je nejlepší případné narušení komunikační schopnosti podchytit ještě v mateřské škole, před vstupem do základní školy. S vyšetřením musí vždy souhlasit zákonný zástupce dítěte. Každý zákonný zástupce musí předem podepsat informovaný souhlas s vyšetřením bez jeho přítomnosti (Lipnická, 2013, s. 11).

Rozsah vyšetření probíhá individuálně dle věku dítěte. Logopedická depistáž netrvá dlouho, jedná se o kratší vyšetření, které probíhá formou rozhovoru, ukazování a popisování obrázků nebo vyprávění krátkého příběhu, pokud je dítě komunikativní.

Samotné vyšetření zahrnuje oblasti jako vyšetření artikulace a motoriky mluvidel, kontrola pohyblivosti jazyka a zjištění, zda není dítě omezeno přirostlou podjazykovou uzdičkou. Dále probíhá vyšetření kognitivních neboli poznávacích schopností. Posouzení sluchového vnímání jako je rozklad slov na slabiky a poznání první a poslední hlásky ve slově. Dále se posuzuje rozsah slovní zásoby a vyjadřovací schopností dítěte a také gramatická stránka řeči. Neméně důležité je tempo řeči, plynulost řeči a také samotné porozumění řeči.

4.2 Vyhodnocení logopedické depistáže

Logoped po vyšetření napíše krátkou zprávu, kterou předá učitelce spolu s vysvětlením a učitelka tento výsledek předá zákonným zástupcům. Nejlepší je, pokud výsledek sdělí rodičům logoped sám, nebo kompetentní osoba, která má o logopedii aspoň nějaké znalosti a je schopna odpovědět na základní dotazy zákonných zástupců.

Vyhodnocující záznam – zpráva by měla obsahovat jméno a věk dítěte, informaci, zda již logopedii navštěvuje, informaci a popis nebo označení hlásek, se kterými má dítě problém a na závěr i doporučení, zda je nutná návštěva logopeda či nikoli.

Někteří logopedové mají již předtištěnou zprávu, do které doplňují úroveň jednotlivých hlásek a výsledek logopedické depistáže.

5 KOMPETENCE A AKTIVITY UČITELE PŘI LOGOPEDICKÉ PREVENCI

Profesní způsobilost můžeme charakterizovat jako soubor osvojených vědomostí, vlastností, dovedností, hodnot a postojů, které člověku v dané činnosti umožňují vykonávat potřebné činnosti a efektivně plnit povinnosti. Tato způsobilost jedince se váže na výsledky, kterými je jeho vzdělání, které mu umožňuje vykonávat danou profesi a zavazuje ho k osobní a profesní zodpovědnosti. Učitel jako pedagogický pracovník nemůže zastupovat práci psychologa ani speciálního pedagoga, jelikož nemá k těmto profesím potřebné kompetence a vzdělání. Očekává se od něho úzká spolupráce s těmito odborníky, jelikož to vyžaduje široká rozmanitost speciálních potřeb dětí. Stejně tak není učitel oprávněn zastupovat práci logopeda v oblasti stimulace, korekce či reedukace. Učitel pouze může po zaškolení logopedem uplatňovat ve výchovně-vzdělávacím procesu speciální přístupy, které jsou ve shodě s cíli, principy, obsahem a metodami (Lipnická, 2013, s. 12).

Práce učitele je především plánování, uskutečnění a hodnocení edukační činnosti zaměřené na optimální rozvoj komunikačních schopností dítěte v souladu s programem podle něhož je vzděláváno. Také vhodnými prostředky a podmínkami přispívá ke zkvalitňování řečového a jazykového vývoje, konkrétně se jedná o schopnosti naslouchání, mluvení, čtení, psaní při produktivní myšlenkové činnosti, aby je dítě dovedlo funkčně a účelně využívat v určitých komunikačních situacích a prostředích (Lipnická, 2013, s. 12).

Podstatou prevence narušených komunikačních schopností dětí jsou z hlediska pedagogického:

- **efektivní postupy v edukační praxi** – dosahování co nejlepších výsledků pro dítě v co nejkratším čase a co s nejmenší námahou dítěte i učitele,
- **optimální rozvoj komunikačních schopností** – zajišťuje prostředky, cíle a podmínky edukace, které jsou připraveny pro konkrétní dítě, aby bylo schopné osvojovat si jazykové prostředky, a také je uplatňovat při komunikačních situacích v běžném životě (Lipnická, 2013, s. 12).

5.1 Vzdělávání pedagogů v logopedické problematice

Každý pedagog působící v MŠ by měl mít o logopedické problematice pojem, měl by znát alespoň okrajově logopedické vady a jiné obtíže, které do této oblasti spadají. Pedagog působící v mateřské škole by měl mít vystudovanou střední pedagogickou školu, popřípadě vyšší pedagogickou školu – obor předškolní a mimoškolní pedagogika.

Je velmi důležité, aby se pedagogové stále vzdělávali a obohacovali o nové poznatky, různé novely zákonů a také nové metody práce. K tomuto slouží různé kurzy a semináře, které by měl každý pedagog alespoň 2 × ročně v rámci zaměstnání navštívit.

Někteří ředitelé mateřských škol dokonce umožňují učitelům, aby se zúčastnili kurzu „Logopedický asistent“, kde je pedagog seznámen se základy řečové výchovy a poruchami komunikačního procesu. Obsahem tohoto kurzu je teoretické seznámení s pojmy řeč, komunikace, narušená komunikační schopnost. Dále seznámení s úvodem do logopedie, jejím vznikem a dějinami. Dále se účastník kurzu dozví o kompetencích logopedického asistenta a jeho odbornosti. Seznámen je také s potřebnou dokumentací a tím, na co se musí při práci zaměřit. V náplni kurzu nechybí ani seznámení se základními logopedickými vadami jako je dyslálie, vývojová dysfázie, opožděný vývoj řeči. Do náplně kurzu jsou také zahrnuty i specifické vývojové poruchy učení. Tento kurz je pro práci v mateřské škole velmi přínosný a důležitý, jelikož po jeho absolvování dokáže pedagog mnohem efektivněji odhadnout konkrétní dítě a odkázat ho na příslušného odborníka, nebo, pokud se nejedná o závažnější problém, dítěti může pomoci on sám.

5.1.1 Odbornost logopedického asistenta

Logopedický asistent je ve většině případů pracovníkem resortu školství, náplň jeho činnosti a profesní kompetence jsou specifikovány v katalogu prací. K hlavní činnosti logopedického asistenta patří působení v oblasti prevence, a to jak ve smyslu předcházení poruchám komunikačního procesu, tak i ve smyslu nápravy poruch již vzniklých. Nápravu provádí vždy pod vedením klinického nebo školského logopeda, který složil státní závěrečnou zkoušku z logopedie.

Logopedický asistent by se měl zaměřit na vlastní vyjadřovací schopnosti – široká a využívaná slovní zásoba, korektní výslovnost, prozodické faktory řeči (melodie,

přízvuk, hospodaření s dechem atd.), jednoznačná mimika a gesta, dodržování principu rozhovoru, přizpůsobení se komunikačnímu partnerovi (Kurz pro logopedické asistenty)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 LOGOPEDICKÉ DEPISTÁŽE A LOGOPEDICKÉ PREVENCE NA BĚŽNÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH NA PRAZE-VÝCHOD

V praktické části se zaměřujeme na průběh logopedických depistáží v praxi v běžných mateřských školách a vytipování dětí s logopedickými vadami a jejich odkazování na příslušné odborníky. Porovnáváme přístup, odbornost a průběh na třech běžných mateřských školách na Praze–východ.

V této části bakalářské práce proběhlo empirické šetření, které bylo prováděno formou praktické případové studie zaměřené na tři mateřské školy. Pro zhotovení těchto případových studií sloužily ještě další metody, a to pozorování, rozhovory s pedagogy a rodiči.

Cílem empirického šetření je porovnání přístupu a průběhu logopedických depistáží, odbornosti a přístupu pedagogů k logopedickým depistážím a logopedické prevenci.

6.1 Cíl praktické části

Cílem empirického šetření je porovnání přístupu a průběhu logopedických depistáží, odbornosti a přístupu pedagogů k logopedickým depistážím a logopedické prevenci.

6.2 Metodologie

6.2.1 Praktická případová studie

Jde o podrobný výzkum jedné osoby, nebo skupiny jedinců. Zaměřujeme se na různé postoje, které mohly být příčinou vzniku konkrétních událostí (Skutil, 2011, s. 110).

V této bakalářské práci byly praktické případové studie vypracovány pomocí pozorování a rozhovorů s pedagogy. Praktické případové studie byly zaměřeny na tři mateřské školy, které se nacházejí konkrétně na Praze-východ. V rámci zachování GDPR jsou názvy mateřských škol i všech zúčastněných pozměněny.

6.2.2 Pozorování

Tato výzkumná technika se hojně využívá v běžném životě, jedná se o jednu z forem získávání informací a tvorbu zkušeností. Pod pojmem řízené pozorování budeme chápat, že jde o pozorování s určitými rysy jako je přesné vymezení cíle a objektu pozorování. Dále jsou vymezeny přesným způsobem pozorované jevy a o každém pozorování je veden záznam, který má zcela přehlednou strukturu a co nejjednodušší zaznamenávání pozorovaných jevů. Při pozorování existuje jasně vymezený postup analýzy získaných dat a jejich zpracování. Každý může použít k pozorování některou z již existujících a používaných technik, nebo si může vytvořit svou vlastní techniku (Pelikán, 2011, s. 209).

Pozorování je nejlepší metodou pro zjištění situace, kdy jedinci nejsou nijak ovlivněni, ani samotný průběh sledované situace není nijak narušen. Naše pozorování probíhalo ve třech mateřských školách. Cílem pozorování bylo zjištění, jak probíhají logopedické depistáže, jak probíhá logopedická prevence, kdo a zda vůbec odkazuje děti k příslušným odborníkům a celkový přístup pedagogů k logopedické problematice.

6.2.3 Rozhovor

Rozhovor je jedna z technik explorativních, která se neopírá o písemné vyjádření respondenta, ale vychází pouze z jeho ústní komunikace (Pelikán, 2011, s. 117).

Rozhovor probíhá většinou tváří v tvář, ale může probíhat i telefonicky. Při rozhovoru je možné zachytit nejen podstatné věci, ale můžeme se také zaměřit na styl vyjadřování, řeč těla, která nám může mnoho napovědět. Rozhovor se využívá

i v případech, kdy jedinec není schopen používat psané slovo, a tedy vyplňování dotazníků (Gavora, 1996, s. 65).

V našem případě byl rozhovor uskutečňován s učitelkami, které na konkrétní mateřské škole působí. Rozhovorem jsme chtěli zjistit jejich postoj k logopedické problematice jako celku i konkrétním úkonům jako je logopedická depistáž a logopedická prevence. Dále nás zajímal názor rodičů, takže rozhovory byly provedeny i s vybranými rodiči, kteří se svým dítětem navštěvují konkrétní mateřskou školu.

6.3 Výzkumný soubor a oblast šetření

Výzkum byl prováděn na třech mateřských školách na Praze-východ. Každá z mateřských škol je samostatným objektem a má svou ředitelku, ovšem všechny mateřské školy spadají pod jednu městskou část. Pozorování bylo prováděno na každé mateřské škole ve vybraných třídách. Rozhovory byly prováděny s učitelkami přímo v konkrétní třídě, stejně tak rozhovory s rodiči.

7 PŘÍPADOVÉ STUDIE

7.1 Případová studie č. 1

Mateřská škola: Mateřská škola Sluníčko

Počet tříd: 6

Počet dětí přihlášených do MŠ: 155 dětí

Seznámení s mateřskou školou

Mateřská škola se nachází v nové zástavbě, v moderním dvoupodlažním objektu v okrajové části obce. Má dobrou polohu vzhledem k dostupnosti z hlediska dopravní obslužnosti a umožňuje vycházky dětí do blízké přírody. V průběhu let byla stávající MŠ rozšířena a z prostoru, který byl využíván doposud jako tělocvična, vznikla další třída se sníženým počtem žáků z důvodu nedostačující kapacity prostoru. O rok později byla k MŠ přiřazena další třída, která se nachází na detašovaném pracovišti nedaleko obce. Tato třída má standardní kapacitu. V posledním roce a poslední fázi rozšiřování této mateřské školy došlo k rozšíření o další detašované pracoviště, které se nachází ve stejné obci. Na tomto detašovaném pracovišti se nachází dvě třídy se standardní kapacitou.

Třídy

V hlavní budově se nachází tři třídy, a to žlutá, šedá a oranžová. Dvě třídy se nacházejí v prvním patře a třetí třída je v přízemí. V přízemí se nacházejí i šatny a velká prostorná jídelna.

Žlutá třída má kapacitu 28 žáků. Ve třídě je rozdělený prostor na hernu a pracovní část se stolečky. Součástí třídy je prostorná umývárna s WC pro děti. V pracovní části jsou další dva prostory oddělené dveřmi, a to pracovní sklad pro učitelky a sklad na lůžkoviny. Tato třída je přizpůsobena pro děti ve věku 3–7 let a působí zde 2 třídní učitelky.

Šedá třída má také kapacitu 28 žáků. Ve třídě je rozdělený prostor na hernu a pracovní část se stolečky. Součástí třídy je prostorná umývárna s WC pro děti. V pracovní části jsou další dva prostory oddělené dveřmi, a to pracovní sklad pro učitelky a sklad na lůžkoviny. Stejně jako žlutá třída, je i tato třída uzpůsobena pro děti ve věku 3–7 let a vedou ji také dvě třídní učitelky.

Poslední třídou v hlavní budově je třída oranžová, která se od předchozích tříd liší, a to tím, že se nachází v prostorách dřívější tělocvičny, čemuž odpovídá prostor, který je jednolité a není rozdělen na herní a pracovní část již připraveným prostorem a zdi, jako tomu bylo u prvních dvou tříd. Oddělení herní a pracovní plochy je zde pouze za pomoci poskládaného nábytku. Tato třída nemá umývárnu a WC součástí třídy, ale nachází se na chodbě v přízemí mateřské školy, takže děti musí ze třídy procházet přes chodbu, kde procházejí rodiče s dětmi do prvního patra. Na základě menšího prostoru je kapacita této třídy snížena, a to konkrétně na 17 dětí. Třída je převážně uzpůsobena pro předškolní děti. V této třídě je jedna třídní učitelka a jedna odpolední učitelka.

Na prvním detašovaném pracovišti se nachází jedna třída, a to zelená třída. Tato třída se nachází, jak bylo již zmíněno, na detašovaném pracovišti, které bylo k mateřské škole přiděleno až později. Třída je koncipována podobně jako žlutá třída s tím, že má oddělenou ložnici, která se nachází v patře a tato místnost slouží i jako tělocvična. Což je pro tuto třídu obrovskou výhodou. Třída má kapacitu 28 dětí a je uzpůsobena na vzdělávání dětí od 3–7 let.

Poslední dvě třídy se nachází na dalším detašovaném pracovišti a jedná se o třídu červenou a modrou.

Červená třída je podobně řešena jako třídy žlutá a šedá, s tím, že se jedná o přestavbu stávajícího objektu a přizpůsobení potřebám mateřské školy. Tato třída je zaměřena především na děti předškolního věku, pomůcky, hračky a veškerý materiál, který je ve třídě, slouží především k rozvoji a přípravě dětí předškolního věku na povinnou školní docházku a k přípravě k zápisům do základní školy. Třídu vedou dvě učitelky a asistentka pedagoga.

Modrá třída je řešena téměř stejně jako třída červená, s tím, že se zaměřuje na děti od 3–7 let věku a vedou ji dvě učitelky.

Zaměření mateřské školy

Mateřská škola se prezentuje jako škola, která klade velký důraz na logopedickou prevenci. V rámci mateřské školy působí školní logoped, který provádí v mateřské škole logopedické depistáže a pozdější odbornou péči a veškerý pedagogický personál by měl být proškolen v logopedické problematice. Taková byla vize ředitelky. Mateřská škola má vyhraněný jeden den, a tím je pondělí, kdy by se měla uskutečňovat logopedická prevence zvaná „Logo chvilka“.

Pozorování

Na začátku školního roku probíhá ve všech třídách zaznamenávání, pozorování a vyhledávání dětí s logopedickými obtížemi. Učitelky si zaznamenávají výsledky svých poznatků a shromažďují potřebné informace do doby, než budou probíhat logopedické depistáže. Logopedické depistáže probíhají v říjnu, což je dle logopedky optimální doba na zmapování a odhalení jedinců s nějakými obtížemi. Před tím, než logopedické depistáže budou probíhat, seznámí učitelky rodiče s tím, že se logopedické depistáže budou konat, co logopedická depistáž znamená a doporučí rodičům dětí s podezřením na nějaké obtíže, aby se depistáže zúčastnily. Každý rodič musí podepsat souhlas s provedením depistáže u svého dítěte bez své přítomnosti, bez tohoto souhlasu není možné depistáž provést.

Samotná logopedická depistáž probíhá několik dní, jelikož si logopedka bere postupně každé dítě zvlášť do své pracovny, kde probíhá samotná depistáž. Po vyšetření všech zájemců vystaví logopedka vyhodnocující zprávu, která obsahuje, zda má dítě nějaké obtíže v konkrétních hláskách a zda u tohoto dítěte doporučuje návštěvu logopeda. Tuto zprávu spolu s vysvětlením předá učitelce, která ji předá rodičům a popřípadě je může odkázat přímo na logopedku, která jim veškeré informace také sdělí.

Téměř všem rodičům vysvětlení od učitelky stačilo a rovnou se k logopedce objednávali na konkrétní logopedické návštěvy. Učitelky rodičům nabídly i jiné možnosti logopedické péče, nejen logopedku, která působí v mateřské škole. Několik rodičů využilo i jiné kontakty, jelikož jim nevyhovovaly časy, ve kterých logopedka v mateřské škole je.

Ve všech třídách mateřské školy je opravdu dodržováno, že každé pondělí probíhá tzv. „Logo chvilka“, je vidět, že děti toto již mají jako rituál, jelikož přesně vědí a již od rána učitelce připomínají, že dnes je pondělí a čeká je „Logo chvilka“. Při samotné práci je vidět, že děti tato činnost baví a již vědí co a jak mají dělat, jelikož to mají již dobře naučené.

Vize ředitelky, kterou je logopedické vzdělání všech učitelek, je téměř splněna, jelikož větší část z nich má kurz Logopedického asistenta, který jim dle jejich slov mateřská škola zaplatila. Dále probíhá pravidelné školení v logopedické problematice pro všechny učitelky i asistentky.

7.1.1 Rozhovor s učitelkou Z.

L: „*Jak dlouho pracujete v této mateřské škole?*“

Z: „*V mateřské škole pracuji již od jejího otevření, kdy nebyla ještě takto rozrostlá.*“

L: „*Máte kurz logopedického asistenta nebo jiný kurz, který se týká logopedické problematiky?*“

Z: „*Ano, paní ředitelka mě hned v počátku spolu s ostatními kolegyněmi poslala na kurz logopedického asistenta. Také chodím každý rok na nějaké školení, které se týká logopedie. Také jsem si soukromě dělala ještě kurz „Hláskář“, jelikož mě logopedie velice zajímá a baví a vždy jsem se logopedii chtěla věnovat.*“

L: „*Takže práce v této mateřské škole, která se na logopedickou problematiku zaměřuje, je vlastně pro Vás, dá se říct, splněný sen?*“

Z: „*Přesně tak, dá se to tak říct. Když jsem žádala o práci a přišla na pohovor k paní ředitelce a ona mi nastínila svou vizi, jakým směrem by chtěla školku vést, tak už z jejího vyprávění jsem věděla, že to je přesně školka pro mě.*“

L: „*Myslíte si, že jsou logopedické depistáže důležité a provádí se u Vás v mateřské škole?*“

Z: „*Logopedické depistáže jsou velmi důležité. Ano, logopedické depistáže probíhají vždy na začátku roku.*“

L: „*Kdo provádí logopedické depistáže a jak probíhají?*“

Z: „*Logopedické depistáže provádí paní logopedka, která je tady u nás ve školce. Vždy si vezme skupinku dvou až třech dětí a odvede je do logopedické třídy, kde s nimi zhruba pracuje a zjišťuje za pomoci různých obrázků, knížek, povídaní, jak na tom děti jsou a které hlásky jim dělají problémy. Děti si bere na základě našeho prvotního předvýběru. Samozřejmě musí každé dítě mít podepsaný souhlas s vyšetřením bez přítomnosti rodičů.*“

L: „*Jaký máte názor na logopedickou prevenci?*“

Z: „*Podle mého názoru je logopedická prevence jednou z nejdůležitějších věcí, na kterou by měl být kladen důraz právě v mateřské škole. Nejintenzivnější by měla být u předškoláků, kdy se připravují k zápisům do základních škol a na samotný přechod do první třídy.*“

L: „Jak probíhá logopedická prevence ve Vaší mateřské škole?“

Z: „Logopedická prevence probíhá každé pondělí, nazýváme ji „Logo chvílka“. Děti již vědí, co se bude dít, pokud tento název řeknu. Snažíme se tyto logopedické chvílky dělat trošku jako rituál, aby děti logopedickou prevenci braly jako samozřejmost, že nás každé pondělí logopedické cvičení čeká. Samozřejmě obměňujeme různá cvičení, úkoly i hry, aby se děti nenudily a tyto činnosti je bavily.“

L: „Myslíte si, že je přístup k logopedické problematice ve Vaší mateřské škole dostačující?“

Z: „Myslím si, že logopedická práce, ať už prevence, depistáže a jiné aktivity, které se na logopedii zaměřují, je na velmi vysoké úrovni. Neznám žádnou mateřskou školu, která by kladla takový důraz na logopedickou prevenci, jako je právě u nás.“

Z rozhovoru vyplynulo, že učitelka je v mateřské škole velmi spokojená a jak nám sdělila, rozhodně by práci neměnila. A doufá, že bude mateřská škola i nadále fungovat tak, jak doposud.

7.1.2 Rozhovor s rodiči

K samotnému rozhovoru se nám podařilo získat matku, která má dvě děti, z nichž jedno navštěvuje tuto mateřskou školu a druhé navštěvuje mateřskou školu o které budeme psát v praktické případově studii číslo 3. Po seznámení s naší prací a krátkém představení nám matka popisovala, jak je s jednou i druhou mateřskou školou spokojena a co kde a jak probíhá.

L: „Navštěvuje Vaše dítě mateřskou školu rádo?“

M: „Ano, V. chodí do školky moc ráda, každé ráno se těší a chce být ve školce co nejdřív.“

L: „Vybírali jste si mateřskou školu, nebo jste se museli řídit spádovostí?“

M: „Školku jsme si vybírat nemohli, protože v roce, kdy V. do školky nastupovala byl velký převis dětí a každý rodič byl rád, že mu v nějaké školce dítě vezmou.“

L: „Jste s přístupem a celkovým chodem této mateřské školy spokojeni?“

M: „Ano, jsme naprosto spokojeni. Školka je úžasná, mají tu hodně aktivit, ať už s rodiči, nebo výlety a různé exkurze. Moc se mi líbí také to, že se školka hodně zaměřuje na logopedii a přímo tady ve školce je i paní logopedka.“

L: „*Takže s Vaším dítětem navštěvujete logopedii?*“

M: „*Ano, od začátku chodíme k paní logopedce, protože nám to poradila paní učitelka, že se jí něco nezdá na tom, jak V. mluví, a že by ji ráda poslala na kontrolu k paní logopedce. Byla jsem ráda, protože já jsem si ničeho nevšimla, jen to, že občas V. trošku šišlala a neuměla R a Ř. Ale paní logopedka nám doporučila pravidelné návštěvy, jelikož V. měla problémy s měkčením a zaměňováním hlásek ve slovech.*“

L: „*Splňuje tato mateřská škola Vaše představy o tom, jak by měla mateřská škola vypadat?*“

M: „*Ano, naprosto, mateřská škola dokonce předčila naše očekávání a jsme moc rádi, že tuto mateřskou školu může naše V. navštěvovat.*“

Z rozhovoru vyšlo najevo, že mateřská škola Sluníčko má, dle jejího názoru, velmi „vysokou laťku“ a její nabídka a péče o děti v logopedické oblasti je v jejich očích velmi nadstandardní.

7.1.3 Souhrn

Mateřská škola Sluníčko je ve všech ohledech na velmi dobré úrovni, co se týče logopedické prevence, logopedických depistáží, pomůcek a celkové logopedické péče. Jedná se v určitých chvílích až o nadstandartní péči, která se jen tak v běžné státní mateřské škole nevidí. Mateřská škola má velmi dobře promyšlený plán, jak nejefektivněji provádět všechny úkony, které se týkají logopedické problematiky. V tomto ohledu je jistě velkou výhodou celkové proškolení veškerého pedagogického personálu. Učitelky jsou velmi nadšené a stejně jako děti je logopedické činnosti baví. Je vidět, že je ředitelka dokáže dobře motivovat, jelikož je vidět jejich nadšení pro práci, stejně jako má samotná ředitelka.

V této případové studii považuje autorka průběh logopedických depistáží, provádění logopedické prevence, odkazování na příslušné odborníky a vzdělávání pedagogů v logopedické problematice za velmi úspěšné, cílené, smysluplné a promyšlené působení na svěřené děti.

7.2 Případová studie č. 2

Mateřská škola: Mateřská škola Vodník

Počet tříd: 10

Počet dětí přihlášených do MŠ: 275

Seznámení s mateřskou školou

Mateřská škola se nachází v klidné části obce nedaleko centra. Mateřská škola se skládá z deseti tříd. Každá třída je uzpůsobena na plnou kapacitu, tedy 28 dětí. Původní mateřská škola se skládala ze čtyř tříd, ale po několika letech byla postavena přístavba, která je s původní budovou propojena chodbou. Za další roky byly přistaveny ještě dvě další samostatné budovy. Každá z nich má svou výdejnu stravy.

Třídy

Ve staré budově se nachází 4 třídy. Třídy nesou názvy jednička, dvojka, trojka, čtyřka. Všechny tyto třídy jsou naprosto totožné. Každá třída má oddělenou hernu od pracovní části třídy, kde se nacházejí stolečky. V zadní části herny se nachází oddělený sklad na lůžkoviny a sklad na výtvarné potřeby pro učitelky. Ze třídy se vstupuje do jídelny, která je pouze pro tu jednu třídu. Přes jídelnu se jde do umývárny a do šatny. Ve staré budově se nachází ještě tělocvična, ve které je interaktivní tabule a velká jídelna. Tato jídelna slouží především pro další dvě třídy, a to pětku a šestku, které se nacházejí v přístavbě, která je se stávající starou budovou propojena dlouhou chodbou, která slouží pro přesuny dětí do jídelny nebo tělocvičny. Třídy pětka a šestka jsou již oproti staré budově novější a modernější. Každá třída se skládá z velké pracovní části, kde jsou stolečky, ale ještě spousta místa pro hry dětí a z klasické herny. Herna je bohužel umístěna jakoby za rohem, což není pro učitelky moc praktické z důvodu bezpečnosti dětí. V zadní části herny je oddělený sklad na lůžkoviny a druhý sklad na výtvarné potřeby pro učitelky. Každá třída má šatnu a umývárnu. V dětské šatně se nachází oddělená šatna učitelek. Dalších dvě třídy se nachází v novém pavilonu, který je již samostatně stojící a není napojen na žádnou jinou budovu. V přízemí se nachází šatny ke třídám, velká tělocvična a společná jídelna spolu s výdejnou obědů. V tělocvičně je umístěna interaktivní tabule. Po schodech se jde do tříd, které jsou umístěny zrcadlově. Třída sedmička a třída osmička se stejně jako ostatní třídy skládají z herny a pracovní části, tyto dvě části jsou od sebe odděleny. Třídy jsou moc hezky řešené, v přední části se

nachází velký sklad na výtvarné potřeby pro učitelky a hned vedle sklad na lůžkoviny. Je zde také velká umývárna. Třídy jsou nové a velmi hezky zařízené.

Poslední budova je postavena na okraji areálu mateřské školy. Tato budova je menší a jsou v ní také dvě třídy, a to devítka a desítka. Třída devítka a třída desítka jsou totožné, jen zrcadlově otočené. Obe třídy se skládají z herny a pracovní části, které od sebe nejsou nijak odděleny a vše je v jedné místnosti. Tyto třídy nemají úložný prostor na lůžkoviny oddělený zdí a dveřmi, jako je tomu u ostatních tříd, ale jen paravánem. Třídy jsou opticky velmi malé a nepraktické. Obě třídy jsou kompletně proskleny velkými balkonovými okny, takže obě třídy jsou velmi světlé. Ovšem má to i své nevýhody, jelikož jsou děti jako „ve výloze“ a někdy činí dětem velké obtíže se soustředit a nesledovat, co se děje venku. Každá třída má svou umývárnu a šatnu.

Zaměření mateřské školy

Mateřská škola se zaměřuje na rovnocenné vzdělávání všech žáků, aby byl plně využit potenciál každého jedince. Mateřská škola se zapojila do projektu *Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi*, který realizuje Národní institut pro další vzdělávání.

Pozorování

V mateřské škole probíhají na začátku roku depistáže, které vykonává logopedka, kterou si do mateřské školy zve ředitelka. Logopedka s mateřskou školou spolupracuje již 4 roky, kdy se pravidelně provádějí logopedické depistáže, po změně ředitelky. Před tím logopedické depistáže v mateřské škole neprobíhaly, a ani nebyl kladen důraz na logopedickou prevenci. Což se s nástupem nové ředitelky do funkce změnilo. učitelky na úvodních třídních schůzkách seznámí rodiče s tím, že v mateřské škole budou probíhat logopedické depistáže, a kdo má o depistáž zájem, ať se zapíše do připraveného seznamu na nástěnce. Někteří rodiče se chodí ptát učitelek, zda logopedickou depistáž zrovna jejich dítě potřebuje. Některé učitelky si vedou záznamy o dětech již od prvních týdnů, a tak bezpečně vědí, jak na tom jaké dítě je. Ovšem takovéto záznamy si nevedou všechny učitelky. Logopedka navštíví mateřskou školu několikrát, jelikož vzhledem k počtu tříd by jí na to jeden den nestačil. Logopedka se připraví v tělocvičně nové budovy, kde má připravený stůl a židle. Tam jí postupně vodí uklízečky děti, které mají podepsané souhlasy s logopedickým vyšetřením bez přítomnosti rodičů. Z každé třídy je o logopedickou depistáž velký zájem, jen u předškoláků má zájem pouze zhruba polovina

dětí, jelikož většina z nich již na logopedii dochází a rodiče vědí, jak na tom jejich děti jsou. Po dokončení všech depistáží předá logopedka učitelkám krátkou zprávu a požádá je, aby ji předaly rodičům. Některé učitelky jsou schopny vysvětlit rodičům co zpráva obsahuje a jak na tom jejich dítě je, ovšem ne všechny. Rodiče dětí s nějakým problémem, mají samozřejmě spoustu otázek, na které jim některé učitelky nejsou schopny odpovědět a odkážou je na logopedku, která jim vše vysvětlí.

V každé třídě by měla alespoň jednou týdně probíhat logopedická prevence v podobě společného procvičování motoriky mluvidel, jazyka a správného dýchání. Logopedickou prevenci každá třída pojala po svém, v některých třídách probíhá pravidelně každý týden formou her a cvičení a jsou dodržována základní pravidla. V jiných třídách probíhá logopedická prevence poněkud zvláštně, a ne vždy jsou její pravidla dodržena, a ve zbytku tříd probíhá logopedická prevence nepravidelně až nárazově. Je vidět, že v některých třídách tyto činnosti děti nemají zažité, natrénované a některá cvičení jim činí obtíže.

Některé učitelky mají kurz logopedického asistenta nebo jiný logopedický kurz, ale nejedná se ani o polovinu učitelek s nějakým takovým kurzem. Ovšem není zde žádná učitelka, která by vyloženě nevěděla, co a jak dělat, takže je možné říct, že logopedická prevence na této mateřské škole probíhá a je jí věnován čas v pravidelných intervalech.

7.2.1 Rozhovor s učitelkou R.

L: „*Jak dlouho pracujete v této mateřské škole?*“

R: „*Pracuji zde 8 let, takže jsem tu pracovala ještě za předchozí paní ředitelky.*“

L: „*Máte kurz logopedického asistenta nebo jiný kurz, který se týká logopedické problematiky?*“

R: „*Nemám žádný kurz, který se týká logopedie, ale mnoho jsem si toho na internetu načetla, abych věděla, jak provádět prevenci a mohla dětem zprostředkovat kvalitní činnosti, které jim něco přinesou.*“

L: „*Uvažovala jste o tom, že byste si udělala kurz logopedického asistenta?*“

R: „*No, mluvila jsem o tom s paní ředitelkou, ale ta mi řekla, že nemá takové finanční prostředky, aby mohla tento kurz uhradit všem paní učitelkám, takže jsem ho zatím neabsolvovala.*“

L: „*Myslíte si, že jsou logopedické depistáže důležité a provádí se u Vás v mateřské škole?*“

R: „*Rozhodně si myslím, že jsou depistáže velice důležité. V naší mateřské škole se z počátku neprováděly, ale když nastoupila nová paní ředitelka, tak od té doby jsou depistáže každý rok na začátku.*“

L: „*Kdo provádí logopedické depistáže a jak probíhají?*“

R: „*Provádí je paní logopedka, která s naší mateřskou školou spolupracuje. Probíhají tak, že je paní logopedka v tělocvičně nové budovy, většinou, a tam jí postupně vodí děti, které se na depistáže přihlásily. Bere si děti zhruba po 3 a na konci nám předá zprávu, kterou musíme předat rodičům. Většinou nám k tomu ještě řekne, zda doporučuje logopeda, nebo je to zbytečné.*“

L: „*Jaký máte názor na logopedickou prevenci?*“

R: „*Logopedická prevence by měla být automatickou součástí vzdělávacího procesu ve školce, protože je velice důležitá a spoustu dětí má s mluvením velké problémy, které by se mohly pravidelným cvičením po celou dobu docházky do školky napravit.*“

L: „*Jak probíhá logopedická prevence ve Vaší mateřské škole?*“

R: „*V naší mateřské škole probíhají logopedické prevence různě. Ne v každé třídě je tomu věnována odpovídající péče, která by měla být věnována. Já se snažím logopedickou prevenci provádět pravidelně jednou týdně. Snažím se s dětmi dělat různá cvičení, některá už znají a vědí, co a jak budeme dělat. Je to hezké, když už vědí, co bude následovat a je vidět jejich nadšení, jak je tyto činnosti a hry baví.*“

L: „*Myslíte si, že je přístup k logopedické problematice ve Vaší mateřské škole dostačující?*“

R: „*Tak to si nemyslím, dle mého názoru máme k dispozici i malé množství pomůcek, které je možné při cvičeních využívat a práce s nimi děti baví. Také si myslím, že by se některé kolegyně měly více zajímat o to, jak prevenci provádět, a hlavně dodržovat pravidelnost.*“

Učitelka R. je ve školce spokojena, jsou některé věci, které by ráda změnila, ale věří, že to chce čas a vše bude tak, jak by si představovala a jak by potřebovala.

7.2.2 Rozhovor s rodiči

Rozhovor byl prováděn s matkou, která má v této mateřské škole již druhé dítě.

L: „*Navštěvuje Vaše dítě mateřskou školu rádo?*“

M: „*Řekla bych, že ano, nikdy nebyl problém, ani u jedné dcery, že by nechtěly do školky, nebo si na něco stěžovaly.*“

L: „*Vybírali jste si mateřskou školu, nebo jste se museli řídit spádovostí?*“

M: „*U první dcery jsme si mateřskou školu vybírali, ta možnost tu byla. U druhé dcery jsme si vybírat nemohli, protože bylo moc dětí, ale naštěstí nám to vyšlo přesně tak, jak jsme chtěli, a i druhá dcera chodí do téhle školky.*“

L: „*Jste s přístupem a celkovým chodem této mateřské školy spokojeni?*“

M: „*No, musím říct, že teď jsme víc spokojeni než u první dcery. Přijde mi, že se školka zlepšila, je tu více akcí, také sem dochází paní logopedka, to nám hodně pomohlo, protože mladší dcera chodí na logopedii.*“

L: „*Takže s Vaším dítětem navštěvujete logopedii?*“

M: „*Jo, chodíme už od 4 let, protože nás na to upozornila paní logopedka ve školce, že by bylo dobré už začít navštěvovat odborníka, tak jsme ji rovnou využily a chodíme k ní. Máme to nejbliž, a hlavně má skvělou pracovní dobu, takže si nemusím brát volno v práci a další výhodou je to, že si ji vybrala i sama dcera.*“

L: „*Splňuje tato mateřská škola Vaše představy o tom, jak by měla mateřská škola vypadat?*“

M: „*Za nás můžu říct, že určitě, sice jsem slyšela hodně chvály na školku Sluníčko, dokonce jsme i uvažovali, jestli nedáme mladší dceru tam, ale nakonec vše dopadlo takhle a my jsme naprosto spokojeni a školku bychom neměnili.*“

Rodiče jsou v mateřské škole spokojeni a dle jejich slov, kdyby měli další dítě, tak určitě budou usilovat o tuto mateřskou školu.

7.2.3 Souhrn

Učitelky jsou po změně vedení v mateřské škole spokojenější a práce je více baví. Ředitelka se postupně snaží doplnit pomůcky a potřebný materiál pro práci, a pokud finance dovolí, ráda by začala postupně posílat učitelky na logopedické kurzy.

Rodiče jsou v mateřské škole taktéž spokojeni a postupy učitelek i ředitelky jim vyhovují a líbí se jim.

7.3 Případová studie č. 3

Mateřská škola: Mateřská škola Hříbek

Počet tříd: 4

Počet dětí přihlášených do MŠ: 105

Seznámení s mateřskou školou

Mateřská škola Hříbek se nachází na okraji obce. Mateřská škola byla uvedena do provozu roku 2016. Třídy jsou rozděleny do dvou jednopodlažních budov, v jedné budově jsou vždy 2 třídy. Interiérové prostorové uspořádání je uzpůsobeno tak, aby vyhovovalo nejrůznějším skupinovým i individuálním činnostem.

Na budovu MŠ bezprostředně navazuje oplocená prostorná zahrada, která je vybavena herními prvky

Třídy

Třídy se jmenují podle názvů hub, a to Mochomůrky, Bedličky, Hříběčci a Křemenáčci. Mateřská škola je poskládána z kontejnerů, které jsou kaskádově uloženy. V první části se nachází dvě třídy, ředitelna a výdejna obědů. První je třída Mochomůrek, budova má červenou barvu a uvnitř je také vše laděno do červené barvy. Třída je určena pro děti ve věku 3–6 let. Třída má svůj vlastní vchod přes malou šatnu, kde si děti sundávají boty a potom větší šatnu, která slouží pro převlékání. Ze šatny děti vstupují rovnou do třídy, která je uspořádána jako jedna velká místnost, která je rozdělena na část herní a část pracovní, kde jsou stolečky. Část pracovní slouží také jako jídelna a část herní jako ložnice po rozprostření matrací. Ve třídě je celkem velké množství úložných prostor v podobě skříněk a šuplíků. Uprostřed třídy je výklenek, kde jsou uloženy matrace a peřinky dětí a vedle je šatna s WC a malý sklad pro učitelky. V přední části třídy je umývárna pro děti, ve které se nachází sprchový kout. Za třídou je výdejna obědů, která je spojovací částí pro další třídu, a to Křemenáčky. Tato třída je koncipována úplně stejně, jen zrcadlově otočená. Hlavní barvou této třídy je zelená. Stejně jako třída Mochomůrek, má i tato třída svůj samostatný vchod pro rodiče s dětmi, přes šatnu a šatnu na převlékání. Rozdělení třídy je stejné, na herní a pracovní část. Tato třída je určena pro děti předškolního věku, jelikož jsou tu pomůcky a veškeré vybavení určené právě pro vzdělávání předškoláků.

Další budova má též dvě třídy, a to šedou a žlutou. Tato budova je od první budovy oddělena, takže pro přecházení je nutné projít venkem. V budově se nachází třída Hříbečci, která je uzpůsobena pro děti ve věku od 3–6 let. Stejně jako u první budovy jsou třídy stejné a mají svůj vlastní vchod. Obě třídy jsou spojené výdejnou obědů. Uprostřed se nachází místnost pro školníka a sklad na úklidové prostředky. Poslední třídou je třída Bedliček, která je od začátku zaměřená na nejmenší děti. Třída je koncipována stejně jako ostatní třídy. Vybavení a pomůcky jsou přizpůsobeny nejmladším dětem, aby jejich adaptace a zvykání na mateřskou školu probíhalo co nejpříjemněji. Za touto třídou se z venkovní části nachází umývárna a sklad na hračky, což je využíváno při pobytu na školní zahradě. Všechny třídy mají své dvě třídní učitelky a jednu asistentku, která v každé třídě pomáhá.

Zaměření mateřské školy

Mateřská škola je zaměřena obecně na předškolní vzdělávání. Nemá žádné speciální zaměření, které by ji odlišovalo od jiných běžných mateřských škol.

Pozorování

Na této mateřské škole probíhala logopedická depistáž pouze jednou, a to druhý rok po otevření. Od té doby již logopedická depistáž na školce neproběhla, a ani do budoucna o tom ředitelka neuvažuje. Učitelky ve třídách nejsou pravidelně vzdělávané v logopedické oblasti, ani jedna nemá žádný logopedický kurz, pouze jedna asistentka. Ředitelka též nemá žádné kurzy k této problematice. Logopedická prevence alespoň částečně probíhá pouze ve třídě Mochomůrky, kde se učitelky snaží této problematice věnovat a kladou na ní důraz. Je vidět, že se učitelky v této třídě velice snaží a chtějí dětem předat vše, co je v jejich silách. Logopedická prevence neprobíhá dle pravidel a dělají to tak trochu po svém. Ovšem v tomto případě určitě platí, že snaha se cení a dětem to může jediné něco dát, ale rozhodně jim to nemůže ublížit. V ostatních třídách i přesto, že se jedná i o třídy s předškoláky, logopedická prevence neprobíhá vůbec. Učitelky se zaměřují na pracovní listy a správné držení tužky, což není úplně to nejdůležitější, co by měl předškolák zvládat. Učitelky si nevedou žádné záznamy o dětech, takže ve chvíli, kdy přijde rodič a ptá se na své dítě, nemají žádné podklady na základě kterých by mohly rodičům podat ihned informace. Přeci jen, vybavit si ihned na místě, co jedno dítě z 28 nezvládá nebo mu činní obtíže, není jednoduché, pokud se ovšem nejedná o výrazný problém.

7.3.1 Rozhovor s učitelkou M.

L: „*Jak dlouho pracujete v této mateřské škole?*“

M: „*Ve školce pracuji od jejího otevření.*“

L: „*Máte kurz logopedického asistenta nebo jiný kurz, který se týká logopedické problematiky?*“

M: „*Ne, ne, nemám žádný kurz, ale jednou bych si ho možná udělala, asi by mě to možná zajímalo.*“

L: „*Uvažovala jste o tom, že byste si udělala kurz logopedického asistenta?*“

M: „*Jako úplně jsem nad tím neuvvažovala, že bych si řekla, jo, chci kurz, tak to ne.*“

L: „*Myslíte si, že jsou logopedické depistáže důležité a provádí se u Vás v mateřské škole?*“

M: „*Tak asi důležité jsou, ale tady ve školce se neprovádí, bylo to tu jednou a paní ředitelka řekla, že už víc ne, byl to hrozný chaos.*“

L: „*Jak depistáže probíhaly, když říkáte, že to byl chaos?*“

M: „*No paní logopedka přišla pozdě, takže se vše posunulo, musela mít jednu třídu pro sebe, aby tam byl klid, takže se děti mačkaly v jiné třídě. Postupně jí tam paní uklízečka vodila děti, co měly souhlas od rodičů, že depistáž chtějí. Brala si děti po 3 a zbytek čekal na lavičce, než na ně přijde řada. Nakonec se to nestihlo ani do oběda, takže se třída musela vrátit a paní logopedka tam ještě dodělávala poslední skupinky dětí. Byl to hrozný blázelec.*“

L: „*Jaký máte názor na logopedickou prevenci?*“

M: „*Logopedická prevence určitě důležitá je, s kolegyní se ji snažíme na třídě dělat pravidelně. Ale děláme si to po svém, tak jak si myslíme, že by měla vypadat, jelikož jsme ani jedna nebyla nikdy na žádném kurzu, který by nám to ukázal, a kde bychom se to naučily.*“

L: „*Jak probíhá logopedická prevence ve Vaší mateřské škole?*“

M: „*U nás ve školce logopedická prevence neprobíhá. Ani jedna z kolegyně se na prevenci nezaměřuje a neprovádí žádné cvičení. Paní ředitelka to nevyžaduje, takže se to moc neřeší.*“

L: „*Myslíte si, že je přístup k logopedické problematice ve Vaší mateřské škole dostačující?*“

M: „*To rozhodně není! V každé třídě by se tomu kolegyně měly věnovat a pravidelně procvičovat. Z předešlých školek, kde jsem pracovala, vím, že tam se to už teď dělá a paní ředitelky si na to dávají pozor.*“

Z rozhovoru vyplynulo, že učitelka M. není v mateřské škole úplně spokojena a ráda by několik věcí změnila, a to především v logopedické přípravě dětí.

7.3.2 Rozhovor s rodiči

Rozhovor byl prováděn se stejnou matkou jako v případové studii č. 1. Tato matka byla oslovena, jelikož jedno z jejích dětí navštěvuje mateřskou školu Sluníčko a druhé právě mateřskou školu Hříbek.

L: „*Navštěvuje Vaše dítě mateřskou školu rádo?*“

M: „*Naše L. je celkem přizpůsobivá a společenská, takže neměla problém, ani když chodila do soukromé školky, takže ho nemá většinou ani tady. Stalo se nám asi 2 ×, že nechtěla jít do školky, ale nezjistili jsme proč.*“

L: „*Vybírali jste si mateřskou školu, nebo jste se museli řídit spádovostí?*“

M: „*Ani u první dcery, ani u druhé jsme si školku vybrat nemohli, protože bylo zase hodně dětí a ani to, že má v jedné školce sourozence, tak nám nepřičetlo žádné body. Takže jsme se museli přihlásit do této školky. Ještě jsme L. mohli v průběhu roku přehlásit do školky Sluníčko, kam chodí starší dcera, ale L. nechtěla, že tady má kamarády, tak jsme ji tu už nechali.*“

L: „*Jste s přístupem a celkovým chodem této mateřské školy spokojeni?*“

M: „*Jelikož mám srovnání, tak ani náhodou. Oproti školce Sluníčko se tu nic nekoná, žádné akce, i výlety mají dost obyčejné. A co se týče logopedie, tak tady mi přijde, že nedělají vůbec nic, ani dcera nic nevypráví, jako vyprávěla vždy starší, že procvičovali jazýček a dělali různé hry s pusou. Když se paní učitelky zeptám na to, jak je na tom s mluvením, tak mi odpoví jen dobrý, zatím má čas. Takže jsme se nic nedozvěděli.*“

L: „*Navštěvujete s Vaší dcerou logopedii?*“

M: „*Tím, že chodíme na logopedii se starší dcerou, tak jsme tam vzali po dohodě s paní logopedkou i L., aby se na ní podívala a vyzkoušela ji. Paní logopedka nám řekla, že by bylo dobré, kdybychom i s mladší dcerou začali chodit na pravidelné návštěvy na*

logopedii, protože by bylo dobré předejít stejným problémům, jako u starší dcery. Když jsem to řekla paní učitelce ve školce, aby věděla, že chodíme na logopedii, tak mi řekla jen jo, dobře a dál se k tomu nijak nevyjádřila a ani si to nikam nezapsala. Což mi samozřejmě přišlo divné, protože vím, že ve Sluníčku si paní učitelky vše ihned zapisovaly.“

L: „Splňuje tato mateřská škola Vaše představy o tom, jak by měla mateřská škola vypadat?“

M: „Protože mám srovnání, tak školka nesplňuje ani jednu z představ o tom, jak by kvalitní školka měla vypadat. Nejsem žádný odborník, ale když srovnám obě školky, co známe, tak školka Hříbek je dost průměrná.“

7.3.3 Souhrn

Učitelky nejsou v mateřské škole moc spokojené a podle našich informací jich i hodně odchází, jelikož mateřská škola nesplňuje jejich představy o předškolním vzdělávání. Některé mají problém s tím, že jim ředitelka nechce zaplatit žádné vzdělávací kurzy. Stejně tak nejsou spokojeni i někteří rodiče, především ti, co mají srovnání s jinou mateřskou školou. Matka, která nám poskytla rozhovor, byla jasným příkladem rodiče, který má srovnání z jiné mateřské školy, a proto má nějaké očekávání a představy. Především jí vadí přístup k logopedické prevenci, která je v této mateřské škole dle jejích slov téměř nulová.

8 SROVNÁNÍ

Tabulka 1: Porovnání průběhu logopedických depistáží a logopedické prevence na třech běžných mateřských školách.

	Mateřská škola č. 1	Mateřská škola č. 2	Mateřská škola č. 3
Zaměření mateřské školy.	Koncept mateřské školy je zaměřen na logopedickou prevenci.	Mateřská škola se zaměřuje na rovnocenné vzdělávání všech žáků.	Mateřská škola je zaměřena obecně na předškolní vzdělávání.
Zprostředkování logopedických depistáží.	Logopedické depistáže probíhají pravidelně a je jim věnován dostatečný čas.	Logopedické depistáže již probíhají.	Logopedické depistáže neprobíhají.
Domluvená spolupráce s logopedkou.	Probíhá intenzivní spolupráce.	Ano, mateřská škola spolupracuje s logopedkou.	Ne.
Působnost logopedky přímo v mateřské škole.	Ano.	Ne.	Ne.
Provádění logopedické prevence v jednotlivých třídách.	Logopedické prevenci se věnují intenzivně všechny třídy.	Logopedické prevenci se věnují jen některé třídy.	Logopedické prevenci se věnuje pouze jedna třída.
Vhodné pomůcky pro pomoc a zpestření při provádění logopedické prevence.	Mateřská škola má dostatečné množství potřebných pomůcek.	Prozatím chybí velké množství pomůcek, které jsou vhodné pro logopedickou prevenci.	Velmi malé množství pomůcek vhodných pro logopedickou prevenci.
Vzdělání pedagogů v logopedické problematice (kurz logopedického asistenta).	Všichni pedagogové mají kurz logopedického asistenta, který zajistila mateřská škola.	Jen malé množství pedagogů má kurz logopedického asistenta.	Pouze jedna asistentka má kurz logopedického asistenta.
Pravidelné vzdělávací kurzy pro pedagogy v logopedické problematice.	Ano pravidelné kurzy 2 × ročně.	Učitelky si kurzy a školení vybírají z nabídky sami.	Ne.

Přístup pedagogů k logopedickým prevencím.	Všechny učitelky přistupují k logopedické prevenci svědomitě a je vidět, že jsou pro práci stejně nadšené, jako samotná ředitelka.	Některé učitelky se snaží a kladou důraz na logopedickou prevenci, ale bohužel ne všechny.	Učitelky nekladou žádný důraz na logopedickou prevenci. Pouze dvě učitelky se snaží logopedickou prevenci provádět.
Spokojenost pedagogů v mateřské škole.	Učitelky jsou v mateřské škole velice spokojené.	Převážně jsou učitelky v mateřské škole spokojené.	Učitelky nejsou v mateřské škole spokojené, a dokonce jich velké množství odchází.
Spokojenost rodičů v mateřské škole.	Rodiče jsou s mateřskou školou a jejím přístupem velice spokojeni.	Rodiče jsou s mateřskou školou převážně spokojeni.	Rodiče, kteří mají srovnání s jinou mateřskou školou, nejsou v této spokojeni vůbec.
Přístup ředitelky k logopedické problematice.	Z ředitelky vyzařuje nadšení pro práci a velký zájem o logopedickou problematiku.	Ředitelka se snaží a postupně zlepšuje chod mateřské školy.	Ředitelka nemá nikterak zvláštní zájem o logopedickou problematiku, ani zprostředkování logopedických depistází a samotné prevence dětem.

Zdroj: Autorka práce, 2021 (vlastní šetření)

ZÁVĚR

Logopedická problematika se stala v dnešní době poměrně diskutovaným tématem. Vlivem stále se zhoršujícího vyjadřování dětí a obtíží v mluveném projevu se toto téma stále více dostává do popředí zájmu především rodičů dětí předškolního věku. Většina rodičů si ani nevšimne či nepřipustí, že by jejich dítě mohlo mít nějaké obtíže spojené s logopedií celkově. Nemusí jít vždy o jasně slyšitelný problém, může se jednat o nenápadné obtíže, které ovšem mohou dítěti přidělavat velké problémy po nástupu do základní školy. Proto je velmi důležité tyto obtíže odhalit a diagnostikovat co nejdříve a začít okamžitě s nápravou. Nejideálnější odhalení poruch a vad řeči je v předškolním věku. Právě v tomto věku je možné vady diagnostikovat.

Tato bakalářská práce je zaměřená na logopedickou depistáž u dětí předškolního věku v běžných mateřských školách. Zaměřujeme se na porovnání třech běžných mateřských škol nacházejících se na Praze-východ. Cílem bakalářské práce bylo zaměřit se a porovnat přístup mateřských škol k logopedické problematice. Porovnat průběh logopedických depistáží a logopedické prevence. Cíle bylo dosaženo pomocí třech případových studií, ve kterých bylo popsáno, o jakou mateřskou školu se jedná, její zaměření, styl vzdělávání a záměr mateřské školy. Za pomoci výzkumné techniky pozorování jsme mohli posoudit, zda se v mateřské škole dodržují zásady a postupy logopedické prevence a logopedických depistáží. Dále bylo využito rozhovorů, díky nimž jsme se mohli dozvědět, jaký pohled mají na logopedickou problematiku, logopedické depistáže a prevenci i samotní pedagogové, v našem případě učitelky z konkrétních mateřských škol. V rámci jednotlivých dílčích cílů bylo zjištěno, že ne všechny mateřské školy se v dnešní době zaměřují na logopedickou problematiku, neposkytují dětem základní logopedickou péči v podobě logopedické prevence, ani primární zjištění problému logopedickými depistážemi. V našem případě se jednalo o porovnání třech běžných mateřských škol, z nichž byla každá na jiné úrovni, co se týče logopedické problematiky. V první případové studii se jednalo o mateřskou školu, která má již v konceptu uvedeno, že se zaměřují v širší míře na logopedickou prevenci, poskytuje v rámci mateřské školy i logopedické depistáže, které provádí logopedka, se kterou mateřská škola velice úzce spolupracuje, a která působí přímo v mateřské škole. Z pozorování vyplynulo, že tato mateřská škola je opravdu velmi aktivně zaměřena na

logopedickou problematiku. Pravidelně zde probíhá logopedická prevence, kterou nazývají „Logo chvilka“. Učitelky mají k dispozici velké množství pomůcek, které jim práci usnadňují. Všechny učitelky jsou profesionálové a své profesi dokonale rozumí, jsou školené v logopedické problematice a mají kurz logopedického asistenta. Logopedické depistáže zde provádí logopedka, která se každému dítěti dostatečně věnuje, aby mohla posoudit, zda je, či není nějaký problém, a zda má rodičům doporučit další péči v rukou odborníka, nebo zda stačí pravidelné cvičení v mateřské škole. Z rozhovorů jsme zjistili, že učitelky jsou v mateřské škole velice spokojené, mají dostatečný prostor pro vlastní práci i dostatek pomůcek. Stejně jako učitelky jsou v mateřské škole spokojeni i rodiče a děti, dle jejich slov mateřská škola předčila jejich očekávání a má velmi vysokou laťku. Děti jsou spokojené, a to je pro rodiče to nejdůležitější, rozhodně by mateřskou školu neměnili. V druhé případové studii se jednalo o mateřskou školu, která je celkem velká. Nová ředitelka je ve funkci poměrně krátkou dobu, ale snaží se o radikální změny, které se týkají především logopedické problematiky. Nová ředitelka zde zavedla pravidelné logopedické depistáže, které provádí logopedka, se kterou mateřská škola spolupracuje, ale logopedka nepůsobí v mateřské škole. Z pozorování jsme zjistili, že logopedické depistáže neprobíhají tak důsledně jako je tomu u první mateřské školy. Stejně tak je tomu i s logopedickou prevencí. Ředitelka by byla ráda, kdyby ve všech třídách logopedická prevence probíhala, ale ne všechny učitelky mají logopedické kurzy, a proto prevence neprobíhá prozatím ve všech třídách. Toto by ředitelka do budoucna chtěla změnit. Z rozhovorů vyplynulo, že učitelky jsou v mateřské škole spokojenější, než tomu bylo za starého vedení, ale i tak jim spousta věcí chybí, například pomůcky pro zpestření a pomoc při logopedické prevenci. Dále by ocenily, kdyby jim ředitelka poskytla možnost zúčastnit se kurzu logopedického asistenta, o který by měly zájem. Rodiče jsou v mateřské škole také spokojenější a změny opravdu vnímají. Dle slov rodičů je mateřská škola v současné době na mnohem lepší úrovni, než tomu bylo dříve. V poslední, třetí případové studii jsme zaměřili na novou mateřskou školu, která je oproti ostatním menší. V samotném konceptu nenabízí žádné nadstandardní služby, zaměřuje se pouze na základní předškolní vzdělávání. Z pozorování bylo zjištěno, že mateřská škola se nevěnuje logopedické problematice, neprobíhají zde logopedické depistáže, ani logopedická prevence. Pouze v jedné třídě se snaží zaměřit na logopedickou prevenci. Ředitelka to nevyžaduje, ani ona sama neklade na logopedickou

prevenci důraz. Z rozhovorů s učitelkami vyplynulo, že nejsou v mateřské škole spokojené a velká část jich uvažuje o změně místa, jelikož mateřská škola nesplňuje jejich představy o předškolním vzdělávání. Stejně tak nejsou s mateřskou školou spokojeni ani rodiče, obzvláště ti, co mají srovnání s jinou mateřskou školou, v našem případě s mateřskou školou z první případové studie.

V dnešní době se již najde velké množství kvalitních mateřských škol, které dětem poskytují tu nejlepší a nejkvalitnější péči. Pozitivní je, že logopedická péče v mateřských školách se stává již automatickou činností, kterou podporují jak ředitelky, tak i samotné učitelky. Což je velmi pozitivní zprávou pro rodiče, ale především děti. Vzhledem k odpovídajícímu logopedickému vzdělání pedagogů a pravidelnému pořádání logopedických depistáží se spolupracujícími logopedy se již tak často nestává, že by vady a poruchy nebyly odhaleny v čas. Naopak se daří zlepšovat úroveň a kvalitu řečového projevu u dětí nastupujících do základní školy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ, 2007. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-1829-0.

BOČKOVÁ, Barbora, 2017. *Postupy při vzdělávání žáků se specificky narušeným vývojem řeči*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8137-6.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona, 2012. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.

DVOŘÁK, Josef, 1998. *Logopedický slovník: [terminologický a výkladový]*. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum. Logopaedia clinica. ISBN 80-238-2655-7.

GAVORA, Peter, 1996. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Přeložil Vladimír JŮVA. Brno: Paido. ISBN 80-85931-15-x.

KEJKLÍČKOVÁ, Ilona, 2016. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3941-0.

KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ, 2003. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství. ISBN 80-239-0082-X.

KUTÁLKOVÁ, Dana, 2010. *Vývoj dětské řeči krok za krokem. 2., aktualiz. a dopl. vyd.* Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6.

KUTÁLKOVÁ, Dana, 2011. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3687-7.

LIPNICKÁ, Milena, 2013. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Ilustroval Patricie KOUBSKÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0381-0.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.

PELIKÁN, Jiří, 2011. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1916-3.

PRŮCHA, Jan, 2011. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3603-7.

SKUTIL, Martin, 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

SOVÁK, Miloš, 1986. *Logopedie předškolního věku*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Knižnice speciální pedagogiky.

ŠENKÝŘOVÁ, Radoslava, 2002. *Úvod do základů terminologie pro speciální pedagogii*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2996-x.

Řečová výchova a poruchy komunikačního procesu pro kurz Bezvadná řeč,
(Logopedický asistent). Blanka Bartošová Ilona Hulínová Renata Škaloudová Šárka Wagenknechtová. Mladá Boleslav 2013

(skripta)

Seznam použitých zahraničních zdrojů

NEUBAUER, Karel ,2016. *Speech-Language Therapy and Neurogenic Disorders of Communication*. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart 2016. ISBN 978-807456194-6.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Porovnání průběhu logopedických depistáží a logopedické prevence na třech běžných mateřských školách.	52
---	----

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lenka Nogová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Logopedická depistáž u dětí předškolního věku v běžných mateřských školách na Praze-východ

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: PaedDr. Jarmila Klugerová, Ph.D.